

Den traditionella stråtäckta homejan

under perioden 1700- 1900

Therese Melin

Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen i
Kulturvård, Bygghantverk

27 hp

2013

Institutionen för kulturvård
Göteborgs universitet

Jag vill först och främst rikta ett stort TACK till min handledare och storebror Karl- Magnus Melin för betydelsefull kunskap och förståelse gällande kulturhistoriska värden. Samt för hjälp i skrift och mening.

Jag vill också tacka..

.. min pappa och min mästare i taktäckning; Ingmar Melin, som har lärt mig allt jag kan om taktäckning. Jag är tacksam för dialog och kunskap kring uppsatsämnet och ovillkorligt stöd.

.. handledare Ulrik Hjorth Lassen för viktiga insatser i upplägg och skrivarbete.

.. Syster Camilla Melin, för hjälp med layout på ritningar och tekniskt strul.

.. Mamma Yvonne Andersson, för korrekturläsning, arbetsytta och god mat.

..Svägerska Ylva Wickberg för korrekturläsning, goda råd i språk och uppsatsskrivande.

..Folklivsarkivet i Lund som lät mig gå igenom gårdsarkivet och hjälpte till att leta fram så mycket som möjligt om homejor.

.. Frilandsmuseet vid Kongens Lyngby i Danmark för god kontakt och trevligt bemötande.

Sist men inte minst vill jag tacka ägarna till de gårdar jag har besökt och vars vindar jag har fått lov att krypa runt på!

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Problembeskrivning	5
1.3 Syfte	5
1.4 Frågeställning	5
1.5 Avgränsning	6
1.6 Befintlig kunskap	6
1.7 Metod	6
1.8 Källkritik	7
1.9 Begrepp och terminologi	10
1.10 Arbetets utförande	13
2. Undersökning	15
2.1 Typindelning	15
2.2 Typ 1	18
Typexempel 1, Gård från Lundager, Fyn, Danmark	18
2.4 Typ 2	22
Typexempel 2, Blåherremölla, Maglehem sn, Gårds hd	22
2.5 Typ 3	26
Typexempel 3 Gård från Pebringe, Sjælland	26
2.6 Typ 4	30
Typexempel 4 Norup, Färlöv sn, Göinge hd	30
2.7 Typ 5	34
Typexempel Gård från Rømø,	35
2.8 Varianter på homejor	38
3. Sammanfattning och slutdiskussion	39
Homejans variation i Skåne under perioden 1700-1900	39
Funktionens inverkan på konstruktionen	41
Homejans förändring över tid	44
4. Litteratur- och källförteckning	48
4.1 Litteratur och tryckta källor	48
4.2 Otryckta källor	48
Muntliga källor	48
Elektroniska källor	49
4.3 Bildförteckning	49
Bilagor	
1. Presentation av övriga undersökta homejor	1-10
2. Index över undersökta homejor	1-2
Förklaring till Index över undersökta homejor	
3. Index över homejor från Folklivsarkivets gårdsarkiv och B-arkivet under sökordet taktäckning	1-7

1. Inledning

1.1 Bakgrund

En homeja är en utbyggnad av takfallet där ytskiktet kan bestå av ett stråmaterial, t.ex. vass eller halm.¹ I mitt arbete som taktäckare i Skåne har jag haft tillfälle att under handledning av taktäckare Ingmar Melin, täcka om tre homejor på två olika hus.² Under arbetet med dessa har många frågor uppstått kring homejans funktion, form, placering, konstruktion och deras ålder.

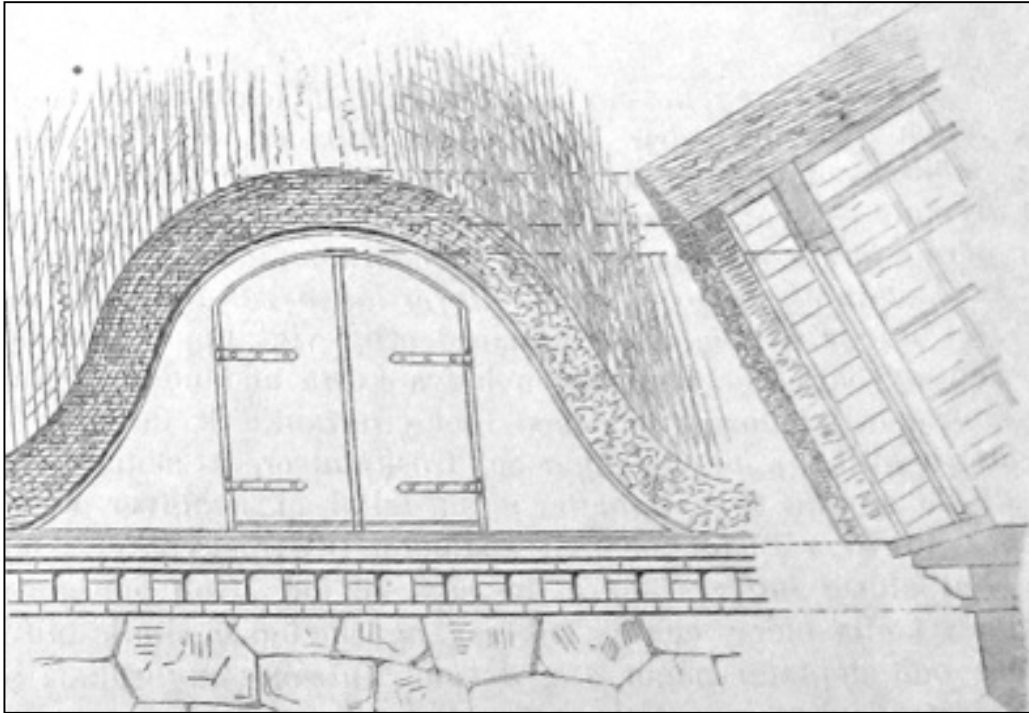

Bild 1. Ritning av homeja ur Löfvenskiöld (1868:19). Vy framifrån och genomskärning. Observera att homejan lutar utåt.

Homejorna är formmässigt intressanta inslag i takfallen. De har sin grund i funktionen - behovet av inlastning, ljusinsläpp eller en önskan att dekorera huset med en arkitektonisk detalj. Samtidigt är formen, med hänsyn till materialet och täckningsmetoden, rationell då den ger mjuka övergångar mellan utbyggnaden och takfallet. Äldre homejor med traditionella konstruktioner blir allt mer sällsynta då de i många fall helt förnyats eller förändrats vid omtäckning. Ombyggnad sker även utan tecken på skador exempelvis då skifte av takmaterial sker i samband med renovering. Kunskapen om dessa underliggande konstruktioner riskerar att snabbt försvinna. I arbeten på kulturhistoriskt värdefulla byggnader är det viktigt att både hantverkare och antikvarier värnar om byggnaden i sin helhet.

¹ Se begrepp och terminologi kap. 1.9, s. 10.

² Takmaterialet på homejorna var vass som hölls på plats med ett rundjärn och var bundet med rostfri tråd. Homejorna satt på bostadshus med anor från 1700-1800-talet. Själva homejornas stommar är troligtvis byggda omkring 1960. I mitt arbete har jag även lagt stråtak på traditionellt vis, vilket oftast innefattar råghalm som takmaterial. 1" hasselkäppar läggs på halmen, parallellt med läkten och binds ner med vidjor av pil, björk eller tjärgarn.

Målet med denna uppsats är att komma ett steg längre och "återta" kunskap för att kunna restaurera och nyttillverka homejor på ett historiskt, autentiskt vis. För att bevara kulturarvet och undvika förvanskningar vill jag sträva efter att följa de riktlinjer som är uppsatta av ICOMOS i Mexicodokumentet 1999. Eftersom jag utgår från detta dokument vid arbeten på byggnadsminnen och då det varit en viktig utgångspunkt för upplägget av mitt arbete redovisas delar av en sammanfattning av nämnda dokument från Raä,s (Riksantikvarieämbetets) skrift *Fem Pelare*: "... det primära syftet med bevarandet är att upprätthålla kulturarvets historiska autenticitet och integritet. Varje ingrepp måste baseras på noggranna studier, och om möjligt vara reversibelt eller åtminstone inte försvåra framtida arbeten eller tillgängligheten till byggnadsarkeologiska spår. Man ska sträva efter att bevara så mycket som möjligt av det existerande originalmaterialet. Detta inbegriper också ytbehandlingar, inklädnader, och tapeter. Om någon yta behöver förnyas eller byggnadsdelar behöver bytas ut, ska man eftersträva det ursprungliga materialets karaktär, träkvalitet, textur, ytstruktur hantverksmetoder och konstruktionsmaterial. Traditionella sammanfogningsmetoder ska användas för att sammanföra gammalt och nytt. Man bör acceptera att nya delar är urskiljbara från de äldre, eftersom det inte är lämpligt att kopiera naturligt åldrande..."³

1.2 Problembeskrivning

Det finns ytterst lite publicerat om homejor och dess konstruktion.⁴

Detta anser jag är en brist när arbete sker på byggnadsminnen och i de fall det är önskvärt att rekonstruera homejor. Hantverkare och antikvarier behöver kunskap om olika varianter av homejor för att bevara och i vissa fall återskapa en mångsidig bild av denna del av vårt kulturarv. Personligen har jag upptäckt att bristen på kunskap kan leda till antaganden vars lösningar kan bli funktionellt acceptabla men inte bygger på grundlig efterforskning. Detta leder i sin tur till förvanskning av konstruktioner och förlorat källmaterial.

1.3 Syfte

Denna studie syftar till att undersöka homejans funktion och konstruktion i Skåne under perioden 1700-1900. Avsikten är att ge en detaljerad redovisning av konstruktionen så att framtida vårdinsatser kan göras utifrån ett bättre kunskapsunderlag.

1.4 Frågeställningar

Vilka olika varianter av stråttäckta homejor fanns i Skåne under perioden 1700-1900?

Hur påverkar homejans funktion konstruktionen?

Hur har homejans funktion, form, placering och konstruktion förändrats över tid?

³ Robertsson (2002:29)

⁴ I följande verk finns ofullständiga beskrivningar om homejor: Löfvenskiöld (1868:19), Holmberg (2006:167), Bondegårde i Danmark (2002:49f)

1.5 Avgränsning

Undersökningsarbetet berör enbart allmogehus och avgränsas geografiskt till Skåne och Danmark.⁵ Endast traditionella homejor uppförda före ca 1900 har undersökts. Enbart stråttäckta homejor har undersökts och typindelats. Utbyggnader på tak som är brädklädda på sidorna men har ett stråttak tas endast upp i varianter på homejan, se kap. 2.8.

1.6 Befintlig kunskap

I litteratur om traditionell taktäckning beskrivs de olika tekniker som finns för att täcka stråttak samt information om vilka redskap som används för arbetet. Homejor nämns endast översiktligt utan någon närmare beskrivning om konstruktionen.⁶ Utifrån fotografier i litteratur som huvudsakligen berör husbyggnation kan homejors form och en trolig funktion utläsas.⁷ I den danska boken *Bondegårde i Danmark* står det skrivet om *kviste*, en utbyggnad på takfallet som är oberoende av takmaterial. En *kviste* som är täckt med ett stråmaterial benämns som *tagkviste* och motsvarar homeja på svenska. Vidare i texten står att före 1950-talet var homejor en ovanlig syn i takfallen om den inte satt ovanför dörren, på lejden (i skägget, se terminologi 1.9) på stugdelen. Det står att homejans funktion var att ge ljus upp till vinden där det till exempel förvarades säd. Huvudingången blev också en säker utgång vid brand då det brinnande takmaterialet kasade ner på sidan av homejan. De homejor som hörde till uthus var också placerade i skägget men saknade fönster och var täckta med en läm. Dessa homejor användes för att lasta in hö och halm på vinden. Författaren till boken menar att de homejor som placerats en bit upp i takfallet har funnits i ca 100 år, och blivit allt vanligare med tiden på grund av inredning av vindsutrymme.⁸ August Holmberg skriver om *homöjor*, som kom i bruk omkring 1870.⁹ I en dansk bok om modern taktäckning visas en modernt byggd homeja vars front är av plywood.¹⁰ I ett intervjudokument från Folklivsarkivet med en taktäckare beskrivs kortfattat vad homejor har använts till. Kompletterande skisser visar en homeja för ljusinsläpp och en variant av homeja för inlastning.¹¹

1.7 Metod

För att få en översikt över vilka typer av homejor som förekommit och förekommer har jag använt mig av tre metoder; litteraturstudier, arkivstudier och fältarbete.

⁵ Skåne och Danmark har många liknande byggnadskonstruktioner. Därför kan det danska materialet fungera som referens.

⁶ Arén, Eje och Hansson, Paul (1998), Hidemark (1993:156), Leche, Johan (1746), Mattison, Karl (1961)

⁷ Löfvenskiöld, (1868:19) Löfvenskiöld skriver om "kurar", homejor på yttertaket som används för att lasta in hö till djuren. Clemmensen, Mogens (1937), Campbell, Åke (1928).

⁸ Bondegårde i Danmark (2002:49f)

⁹ Holmberg, August (2006:167)

¹⁰ Kaarup Jensen (1981:92)

¹¹ Utbyggnad på taket försedd med fönster kallades *holmeja*, fanns mest på boningslängan och användes till att ge ljus på loftet. En utbyggnad försedd med dörr kallades *luda* och fanns på uthus, behövlig vid inlastning av hö, halm etc. ACC. nr M. 10197:24 f Skåne, Bara härad, Nevishögs socken år 1946.

Litteraturstudier

Information om homejor har sökts i svensk, dansk och engelsk litteratur om stråtak samt i litteratur som berör traditionell husbyggnation.

Arkivstudier

I Folklivsarkivet i Lund har hela gårdsarkivet med 25-30 000 bilder genomsökts. I gårdsarkivet påträffades fotografier på 176 homejor tillhörande 115 gårdar. Gårdsarkivet är resultatet av insamlingar gjorda 1923-1979. Merparten av alla fotografier är tagna mellan åren 1925-1932. Arkivet har även en bildsamling indelad i kategorier, b-arkivet. Under kategorin taktäckning avfotograferades ytterligare nio homejor, tillhörande sex gårdar. Fotografierna är tagna under insamlingar gjorda åren 1947-1957. Intervjuer genomfördes 1946 med taktäckare födda på 1800- talet angående halmtak. Totalt har 185 homejor påträffats i Folklivsarkivet, fördelade på 121 gårdar.

Fältarbete

Uppmätningar och skisser har gjorts på 28 homejor med syftet att besvara uppsatsens frågeställningar. I arbetet har måttenheterna cm använts för avstånd och tum har använts för att ange dimensioner. Tum är en enhet som fortfarande används, speciellt i kulturhistoriska sammanhang som detta. För att inte gå miste om viktig information utvecklades ett protokoll, där uppgifter som till exempel antal läkt, antal uppståndare, cc- avstånd med mera, som inte är så lätta att redovisa i en ritning, registrerades. Se bilaga nr 2. Samtliga homejor fotograferades ur flera vinklar. Om inget annat anges är fotografierna och ritningarna i detta arbete tagna/utförda av författaren.

1.8 Källkritik

Litteratur

Den genomgångna litteraturen om taktäckning berör inte konstruktion, form, placering eller funktion utan fokuserar på historia om stråtak, täckningsteknik och redskap. Boken *Bondegårde i Danmark* är populärt skriven och redovisar inte källor för sina påståenden om homejor.

Arkiv

Folklivsarkivets gårdsarkiv är uppdelat häradsvis och sedan efter socknar. Det är tydligt att inte alla härader eller socknar har varit prioriterade och materialet ger därför en delvis ofullständig bild av var och vilka homejor som fanns i Skåne under tiden för insamlingen. Frågorna i intervjuerna med taktäckare är inriktade på halmtakets underlag, materialet, tröskning, redskap och generellt om täckningsteknik. Homejans konstruktion har inte ingått som en frågeställning.

Homejor

De flesta av de undersökta homejorna har fått delar utbytta vid reparationer vilket kan ge en missvisande bild av hur konstruktionen såg ut när den uppfördes.

Uppståndare och läkt har ibland blivit utbytta till modern sågad läkt. På hus där halmtaket ersatts av tegeltak på råspont är det svårt att avläsa homejans takkonstruktion då exempelvis taklutningen kan ha förändrats. En av homejorna som undersökts är en rekonstruktion eftersom inget bevarat original av den typen påträffats under detta arbete.

Uppmätningar i *Skånska gårdar och hus och Bulhuse*

Dessa uppmätningar förefaller noggranna i förhållande till fotografier tagna från samma tid. När endast ritningen har legat till grund för undersökningsarbetet har utgångspunkten varit att denna stämmer. Noggrannheten på uppmätningarna är inte utsatt och huruvida något har blivit efterkonstruerat är oklart.

Frilandsmuseet, Kongens Lyngby i Danmark

En stor del av fältarbetet är baserad på objekt på Frilandsmuseet. Eftersom alla byggnader på Frilandsmuseet är ditflyttade, uppsatta och bevarade under speciella omständigheter redovisas dess källkritik för sig.

Uppmätningar och tillhörande text

Uppmätningarna som använts är främst gjorda år 1980, efter att byggnaderna stått på Frilandsmuseet i vissa fall närmare 80 år. Byggnaderna har genomgått förändringar vid flytt och reparationer. Uppmätningstekniken som använts för dessa ritningar framgår inte ur texten. Orden tegning (ritning) och opmålning (uppmätning) blandas i texten, därför är noggrannheten på dessa svår att tolka. Ritningarna stämmer troligtvis bra med hur det såg ut 1980 men det är inte säkert att de stämmer med hur de såg ut innan flytten till Frilandsmuseet.¹² Därför har boken i vilken byggnaderna och deras historia skildrats använts som en mer tillförlitlig källa. Boken skrevs i samband med utgivningen av uppmätningarna och det nämns väldigt lite om taken som undersökts.

Homejor

Konstruktionsdelar i en del av homejornas takkonstruktioner var ersatta med modernt bearbetade delar vilket gör det svårt att avgöra om de ersatt originaldelarnas plats eller placerats annorlunda.

¹² Exempel på förändringar: Taket på tvillinggården, Näs, Norra Mellby sn. Skåne, har ändrats om från ett sammanhängande tak som böljade över de sammanbyggda boningshusens och uthusens olika takhöjder till flera åtskilda. Takskäggets vinkel har ändrats från den traditionella skånska, 90° mot takfallet till en variant som bl.a. finns i Danmark och Tyskland vars skägg är inslaget vågrät.

Karta över undersökta homejor i Skåne och Danmark

Bild 2. Karta över Skåne och Danmark

1. Austringagården, Knislinge sn, Östra Göinge hd
2. **Norup, Färlöv sn, Göinge hd**
3. Nosaby, Nosaby sn Villands hd
4. **Blåherremölla, Maglehems sn, Gärds hd**
5. Magasinet, Andrarum sn, Albo hd
6. Sälshög, Tryde sn, Ingelstad hd
7. Tomelilla byagård, Tryde sn, Ingelstad hd
8. Axatorpet, Hammelöv sn, Skytts hd
9. Killehuset, Värby Källa, Bara sn, Bara hd
10. **Pebringe, Sjælland**
11. **Lundager, Fyn, Jylland**
12. Træskomagerhus, Kirke-Søby, Jylland
13. Husmandshus, Ødis Bramdrup vid Kolding, Jylland
14. **Rømø, Sønderjylland**

- ✕ Typ 1
- Typ 2
- Typ 3
- ▲ Typ 4
- ◆ Typ 5

Objekt markerade med fet stil har valts ut för en mer genomgående beskrivning. I undersökningen benämns dessa som typexempel.

1.9 Begrepp och terminologi

Ordet homeja

Ordets ursprung enligt boken Byggandets ord: *"Homeja, takutbyggnad med lucka eller med ett vanligtvis halvrunt fönster; även vindskupa (Sydsverige). Från lågt Hogmeide 'vaktorn'. Förekommer redan i fornsv. Som hogmeydh, hammeegha"*.¹³ Att homeja inte är ett dialektalt ord visas av att det tidigare stått i bibeln.¹⁴ I uppteckningar om taktäckning kan man ibland läsa dialektala varianter av ordet homeja. T.ex. holmeja, holmejda, homejda, hömeja.¹⁵ Ett exempel på folketymologi är; *Hömeja*, ordet har förvanskats från dess ursprung till något igenkännande och beskrivande för ändamålet, vilket kan vara att lasta in hö genom homejan. Hemöga är ett annat exempel på folketymologi. Det äldsta belägget jag påträffat i skrift av ordet homey, homej, är från 1530 och har enligt Svenska akademins ordbok ursprung i Danmark.¹⁶ Ordet har senare tagits ur sitt sammanhang och kopplats till engelska och sedan direkt översatts till svenska, hemöga. Ett tredje exempel på förvanskning är *Holmeja* som är en by i Hyby socken, Oxie härad i Skåne, detta är inte folketymologi då det inte är något förklarande ord utan en sammanblandning av ord.

Terminologi

Eftersom jag använder fackord som inte är självklara för alla läsare har en ordlista sammanställts samt en terminologidell som visar var konstruktionsdelarna sitter. Det har uppkommit svårigheter när det gäller att benämna vissa av homejans beståndsdelar. För de konstruktionsdetaljer som inte varit namngivna i det tillgängliga undersökningsmaterialet har beskrivande ord använts för att underlätta förståelsen. Dessa beskrivande ord har skrivits med kursiv stil i detta avsnitt för att markera att de inte är bekräftade att vara traditionella. De traditionella skånska benämningarna för bygnadsdelar används även för det danska materialet, för att hela presentationen ska bli enhetlig. Härad förkortas till hd och socken till sn.

Begrepp

Form: Homejans front med ytskikt i förhållande till takfallet

Konstruktion: Homejans sammansättning och frontens förbindning med taklaget och eventuella förbindning med husets stomme.

Funktion: Ändamålet med homejan

Placering: Homejans placering i takfallet

¹³ Dravnieks, Gunnar (1988:131)

¹⁴ "...Ännu i Karl XII:s Bibel står det: "Och han mätte förhuset til porten, åtta alnar, och thes Hofmäjor ther uppå, hwilka woro två alnar; men förhuset stod innan för porten" (Hesekiel 40:9). Att man i den nu gällande bibelöversättningen bytt ut homeja mot 'murple' tyder på att ordet relativt sent har degraderats till ett dialektalt ord." Dravnieks, Gunnar (1988:131)

¹⁵ Folklivsarkivet G 2165 (1916), G444 (1926)

¹⁶ <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> sökord: Homeja

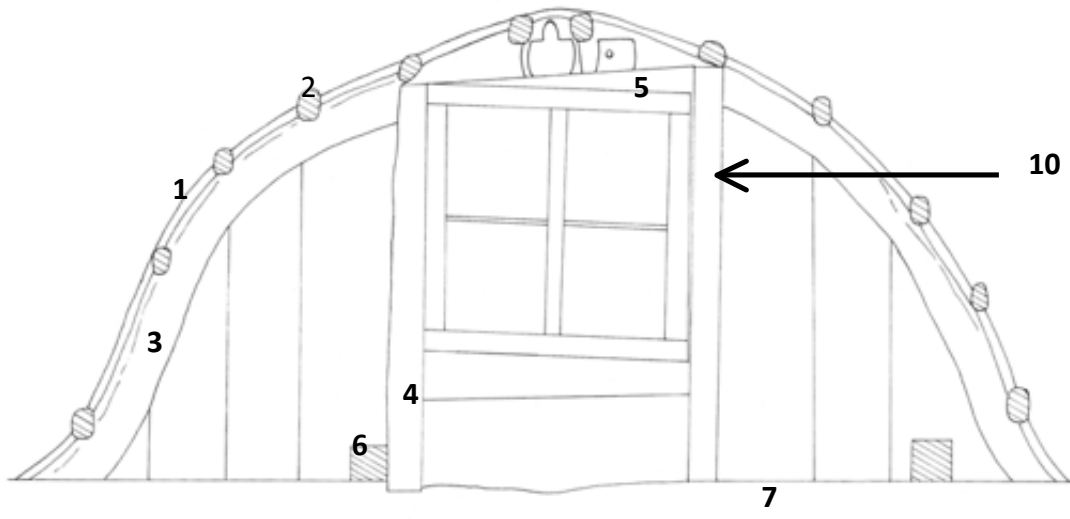

Bild 3. (1:10) Vy

1. Skäggräda
2. Uppståndare
3. Sidostycke
4. Stolpe
5. Överliggare
6. Taksparre
7. Lejd
8. Läkt, bindläkt
9. Homejeläkt
10. Luck-,
fönsterkarm
11. Front
12. Homejans
takkonstruktion

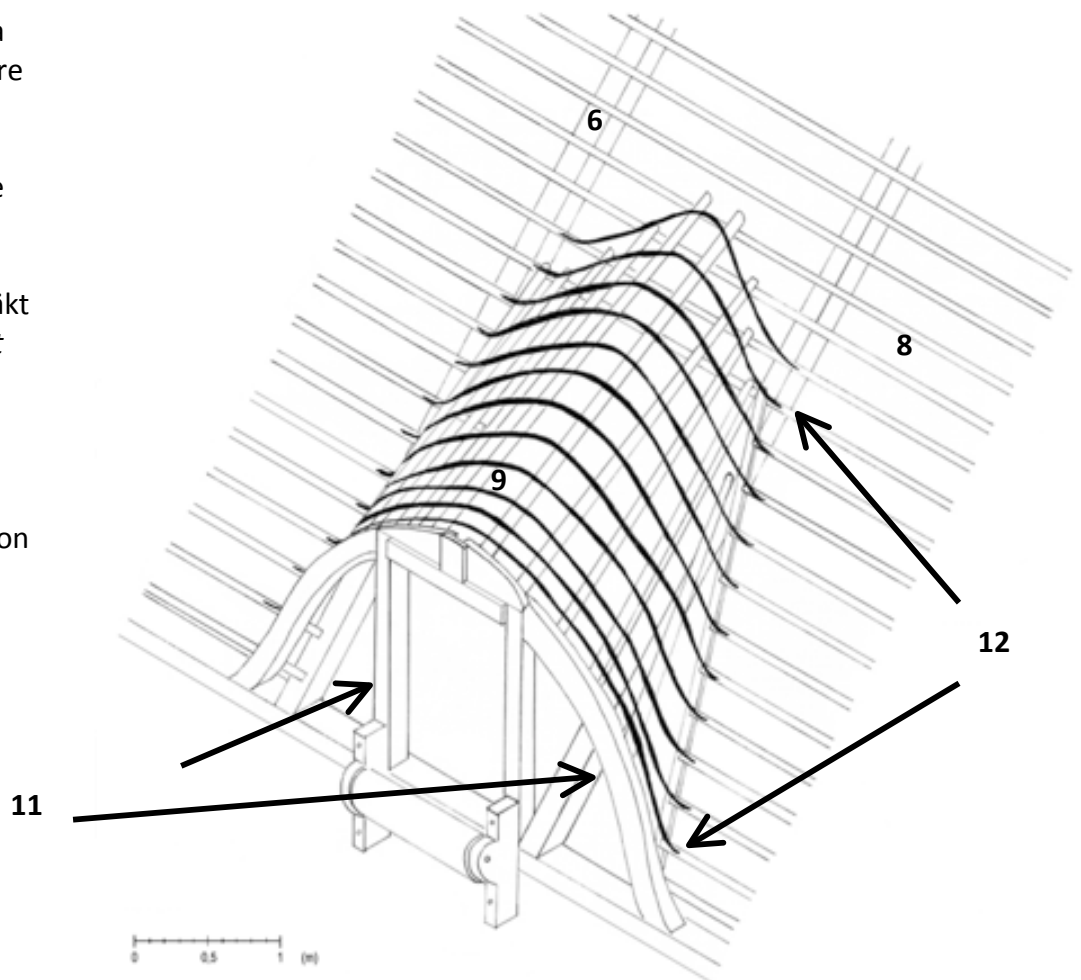

Bild 4. (1:25) Snett uppifrån

1. Uppståndare
2. Karm
3. Stolpe
4. Överliggare
5. Taksparre
6. Lejd
7. Läkt, bindläkt
8. Homejeläkt
9. Front
10. Homejans takkonstruktion

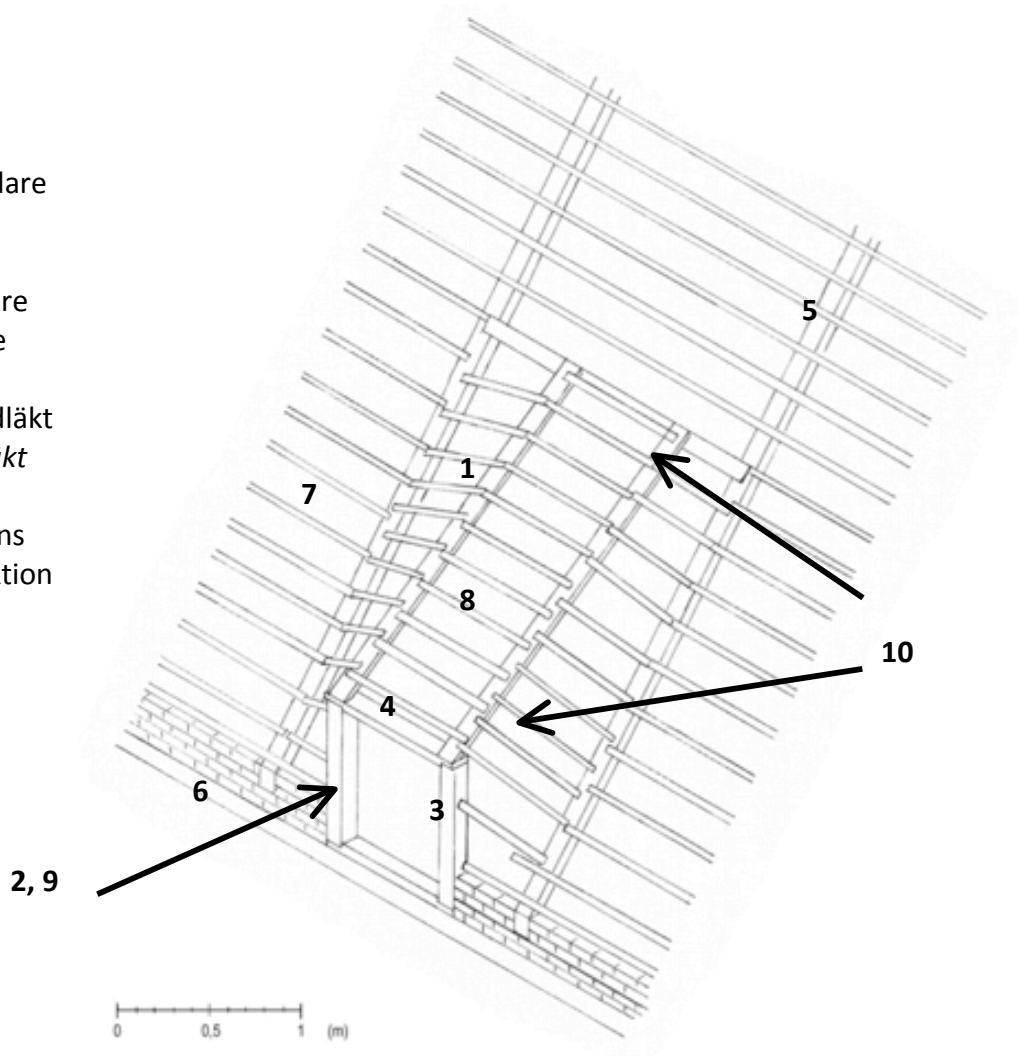

Bild 5. (1:25) Snett uppifrån

Den tunna pilen pekar på taksägget och den grova på homejeskägget.

Bild 6. V. Sallerup sn. 1931. Nylagt halmtak och en homeja för ljusinsläpp.

Ordlista

Bindkäpp, täckekäpp: Är ofta av hassel eller liknande träslag som är raka och omkring 3-4 m. långa. Käppen placeras över halmen/vassen parallellt med läkten för att hålla halmen eller vassen på plats. Den binds fast med exempelvis en vidja runt läkten.

Bindläkt: De läkt som taket är bundna i. Vanligen binds inte runt den översta läkten.

Halmsimer: Tvinnad halm som används för att binda taket.

Homejeskäg: Utsprånget på homejan. Se takskegg.

Homejeläkt: Läkt som är spikade tvärs över uppståndaren och i taksparren eller takläkten i takläktens riktning. Homejeläkten består ofta av hasselkäppar. Ordet är egenkonstruerat, då det troligtvis inte har använts något särskilt ord för att beskriva dessa. Ordet har uppkommit för att skilja dem från täckekäpparna.

Lucka: Mindre dörr, skiva eller läm som används för stängande av en öppning.¹⁷

Läkt: Traditionellt utgörs takets läkt ofta av tvåsidigt bilade fur- eller i senare tid granslanor. Ibland är slanorna kluvna och man har då fått ut två läkt ur varje träd.¹⁸ Den bilade och kluvna läkten är alltid naturligt avsmalnande från rot- till toppände.

Ryggaträ: Håller ryggningen på plats genom att de gränslar nocken. De är vanligtvis gjorda av ca 1.0 -1.30 m långa grövre grenar eller kvartskludet ekvirke. De kan vara ihopsatta med till exempel en dubb av hassel/ en eller en käpp genom flera ryggaträ.

Ryggning: Ofta löspressad råghalm som ligger uppe på nocken och skyddar det översta skiftet av stråtak.¹⁹

Sarg: Ram runt bågen. Fungerar som en skäggbräda.

Skäggbräda: Bräda som ligger ca 1" högre än bindläkten och därmed pressar skäggbjärvarna extra hårt när de binds fast. Skäggbrädan motverkar därmed att skägget kasar ner och att skägget "hänger".

Skäggbjärvar: Bjärvarna i 1:a skiftet som utgör takskegget.

Takskegg, hofs: Takutsprånget, den del av stråtak som sticker utanför skäggläktet eller skäggbjärdan (takfotsbrädan).

Uppståndare: "Stående" läkt som är fästa i fronten och vidare fästa i takläkten.

Vidja: Är ofta av pil eller björk och används för att binda taket. Vidjan sticks eller sys runt läkten samt spänns och knyts över täckekäppen.

1.10 Arbetets utförande

Arkivstudie

I Folklivsarkivets gårdsarkiv spenderades sex dagar och 25-30 000 bilder söktes igenom efter homejor. Bilder på homejor avfotograferades och lades in i datorn. Bilderna sorterades efter härad och socken. Fotografierna togs så att all befintlig information som; härad, socken, by/gård, G- nr, fotograf, och fotonr., fanns med. Detta gjordes för att informationen enkelt skulle gå att placera in i en tabell över homejorna. I samband med genomgången framkom många fler varianter av homejor än förväntat. För att få mer information om homejor genomsöktes arkivets samling av intervjuer efter ordet homeja. Det fanns fyra intervjuer med taktäckare och dessa gav mycket intressant generell information om stråtak. Arkivet har även en

¹⁷ <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> sökord: lucka

¹⁸ För utförligare beskrivning av tillverkning av läkt se Melin (2009:29f)

¹⁹ Kan också vara det gamla nedrivna halmtaket, torv, havre, ljung, tång med mera.

bildsamling indelad efter kategorier och under taktäckning framkom ytterligare fotografier på homejor.

Typologi

När ett mönster kunde urskiljas över de avfotograferade homejornas form, funktion och placering delades dessa in i typer. Tabeller utformades för att ge en uppfattning om vilka homejor det fanns under tiden för insamlingarna, omkring år 1925-1935. I bilaga 3 redovisas det mest väsentliga av detta i en tabell. Utifrån fotografierna har det varit svårt att urskilja konstruktionen. Därför har flera liknande objekt med liknande form undersökts i fält för att få en insikt i hur homejorna är uppbyggda och hur de kan variera konstruktionsmässigt. Det har även uppkommit svårigheter med typindelningen då en del konstruktioner är lika men har olika funktioner. På grund av den stora variationen av homejor och uppkomsten av ny kunskap under arbetets gång har kriterierna för typindelningen förändrats efter hand. Typindelningen har främst gjorts för att strukturera och underlätta det föreliggande arbetet men kan också användas som underlag i framtida undersökningar om homejor.

Samtal med hantverkare och antikvarier

Diskussion har förts via telefon och email med taktäckare och antikvarier för att få tips på befintliga homejor samt för att få en uppfattning om deras funderingar och tankar kring homejor.²⁰

Fältarbete

Innan fältarbetet påbörjades, utvecklades ett protokoll för att underlätta arbetet och för att inte gå miste om viktig information, se bilaga 2. I Skåne besöktes ett antal gårdar med traditionellt byggda homejor. De undersökta homejorna dokumenterades i form av ritningar och fotografering. Ytterligare objekt påträffades på Frilandsmuseet i Danmark och olika konstruktioner och täckningsteknik diskuterades på plats med taktäckare Ingmar Melin.

²⁰ Taktäckare Eje Arén, Ingmar Melin och Sten Nilsson. Antikvarie Jimmy Juhlin Alftberg och Paul Hansson

2. Undersökning

Undersökningsdelen börjar med en översiktlig redovisning av typindelningen. Varje typ presenteras i ett eget kapitel, och efter en inledande beskrivning startar den primära delen av fältarbetet. Det enskilda typexemplet framställs med en inledande beskrivning och information om gården som homejan hör till. Efter det visas det enskilda typexemplets konstruktionsritning och tillhörande text. En allmän beskrivning av typens funktion, lutning och tidsaspekt redovisas och avslutas med antalet homejor som påträffats i arkiv, litteratur samt i fältarbetet. Antalet homejor redovisas med avsikten att visa hur många av varje typ som finns representerade i arkivet, litteratur och i fält. Det är enbart ett utvalt exempel för varje typ som presenteras, men för att visa på mångfalden inom varje typ, hänvisas till bilaga 1 där övriga undersökta homejor presenteras.

2.1 Typindelning

Typindelningen har tagits fram för att kartlägga de homejor som påträffats på fotografier och i verkligheten. Den har använts för att skapa en struktur och för att se ett eventuellt samband mellan formen, funktionen, placeringen, konstruktionen och tidsperspektivet i de mer detaljerade redovisningarna.²¹ Homejorna har delats i fem typer. Det som styr indelningen varierar från objekt till objekt eftersom homejorna skiljer sig betydligt från varandra. Det som främst styr indelningen är tre likvärdiga kriterier: Frontens två- dimensionella **form**, homejans **funktion** och dess **placering** på taket. Anledningen till att hela homejans form och dess konstruktion inte medtagits är att dessa kriterier inte varit avläsbara på de fotografier från Folklivsarkivet som undersökts. Vad gäller typexemplen har även homejornas form och konstruktion beaktats eftersom de varit undersökningsbara och är viktiga att dokumentera för framtiden. Det är också betydelsefull kunskap för taktäckare som arbetar på kulturhistoriska byggnader. Det ska påpekas att formen och konstruktionen på homejor kan vara likadan men de kan ha olika funktioner. Homejor kan även ha samma funktion men inte samma form och konstruktion. Typindelningen är en kombination av många faktorer. Detta kan verka förvirrande men verkligheten är inte svart eller vit.

²¹ Kriterierna för indelning i form och funktion behöver inte per automatik överensstämma med de tankar som fanns om homejorna när de uppfördes.

Typ 1

Frontens form

Ungefär en halv ellips

Funktion

Primärt: Inlastning och ljusinsläpp

Sekundärt: Vädring

Placering

Homejan är placerad i taksägget

Konstruktion

Homejans front är uppförd av två krokiga stycken

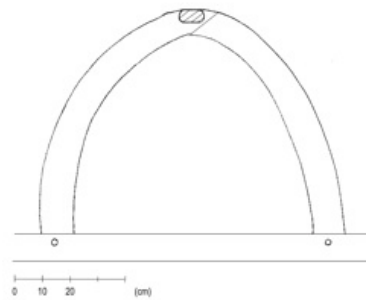

Bild 7. (1:10) Vy

Typ 2

Frontens form

Ungefär en halvcirkel

Funktion

Primärt: Inlastning och

ljusinsläpp

Sekundärt: Vädring

Placering

Homejan är placerad i

taksägget

Konstruktion

Homejans front är uppförd av två stolpar och en överliggare som bildar en karm för en lucka eller fönster. Två bågformade sidostycken ansluter vid stolparna

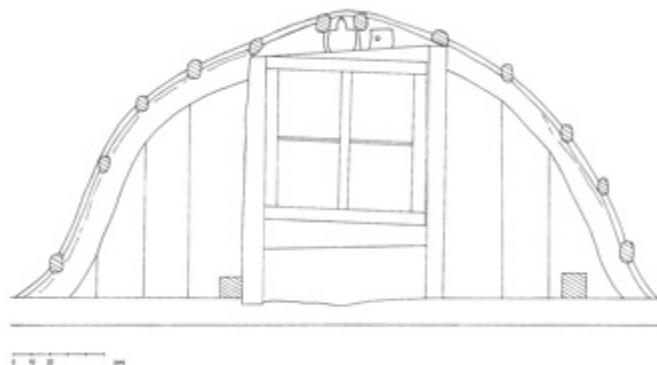

Bild 8. (1:10) Vy

Typ 3

Frontens form

Varierar

Funktion

Ljusinsläpp, arkitektonisk utsmyckning

Placering

Homejan är placerad i taksägget

Konstruktion

Ex 1: Homejans front är valvformad med en, två bågar eller flera bågar.

Ex 2: Två sidostycken, stolpar, med en överliggare bildar homejans front.

Flera varianter av konstruktionen förekommer i denna typ. Se bilaga 1.

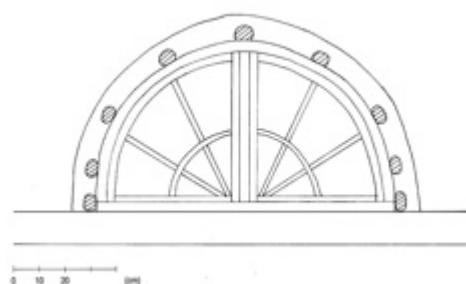

Bild 9. (1:10) Vy

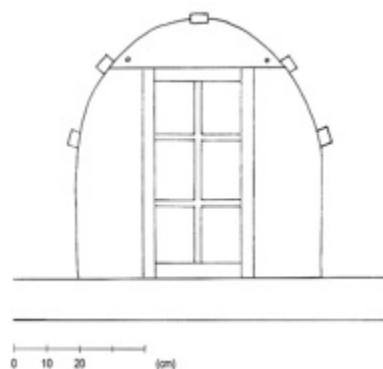

Bild 10. (1:10) Vy

Typ 4

Frontens form

Ungefär en halvcirkel

Funktion

Ljusinsläpp

Placering

Homejan är placerad en bit upp i takfallet

Konstruktion

Homejans front är bågformad med en eller två bågar.

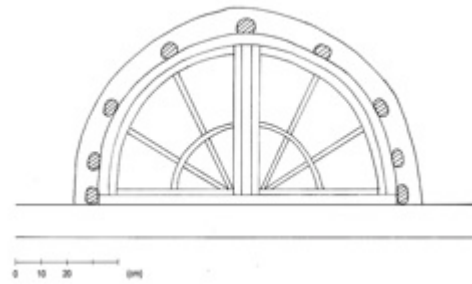

Bild 11. (1:10) Vy

Typ 5

Frontens form

Fyrkantig

Funktion

Inlastning och/ eller ljusinsläpp

Placering

Homejan är placerad i takskägget.

Konstruktion

Homejans front är uppförd av två stolpar och en överliggare. Överliggaren är rak eller något bågformad.

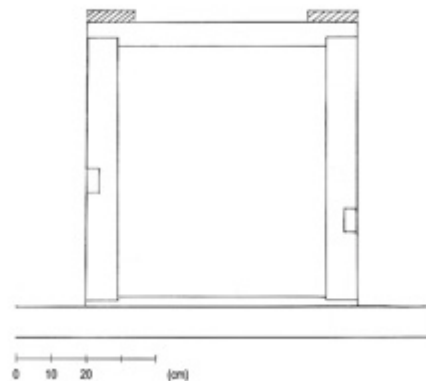

Bild 12. (1:10) Vy

2.2 Typ 1

I fältarbetet har tre homejor av denna typ, som är väldigt lika, mätts upp. Det som är utmärkande för Typ 1 är frontens form; som är ungefär en halv ellips. Fronten är något bredare än hög och består av två delar. Homejan är placerad i skägget och används för att underlätta inlastning av till exempel hö till vindsutrymmet. Nedan redovisas ett av exemplen men de övriga två återfinns i bilaga 1.

Bild 13. Lundager, Danmark. Observera slitningen på lejden. Tjockleken på frontens två timmer varierar, vilket kan tyda på att timret bara har fyrkantshuggits utan vidare dimensionering.

Typexempel 1, Gård från Lundager, Fyn, Danmark

Gården från Lundager är nämnd första gången 1793 med fyra längor men är troligen äldre då en av gårdens ägare har karvat in sina initialer och året 1747 över ingången till stugdelen²². På gården finns tre homejor varav två enligt indelning är Typ 1.

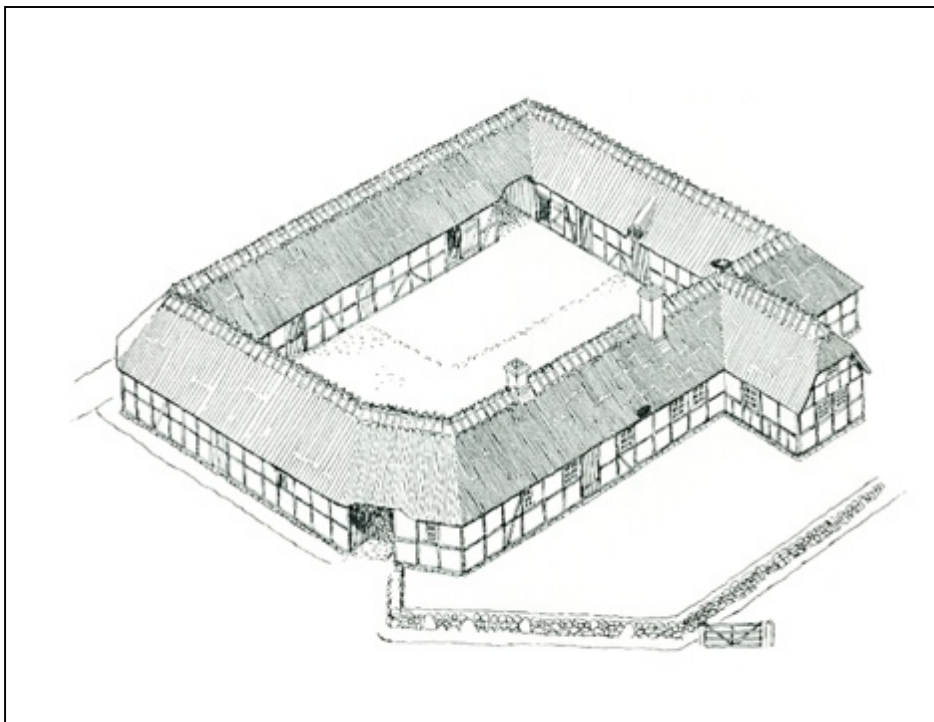

Bild 14. Vy över gården från Lundager. Bilden visar två av gårdens tre homejor. Skiss från boken *Frilandsmuseet Vejleder*²³.

²² Kirk, Frode (1980:47f)

²³ Uldall, Kai, Michelsen, Peter, Stoklund, Bjarne & Kirk, Frode (1975)

Typexempel 1, Gård från Lundaager Konstruktion

I detta fall består homejans takkonstruktion av en uppståndare som är huggen på två sidor och är 3" bred och 1 ½" tjock. Uppståndaren ligger på flasken och dess nederdel är spikad mot frontens mitt och bildar homejans mittlinje upp till en grövre läkt som är spikad i sparrarna vid sidan om homejan. Takläkten är huggna på två sidor, 2" bred och 1 ½" tjock och går en bit förbi sparrarna mot homejan. Resten av homejans takkonstruktion består av homejeläkt som också är huggna på två sidor, 2"x1 ½". Dessa är spikade i uppståndaren och går vidare ner till takläkten eller till sparrarna. Homejans front utgörs av två timmer som är naturligt krokiga²⁴ och hopsatta halvt i halvt i toppen och säkrade med dubb eller spik. Tar man isär homejan får man två i stort sett identiska bitar. Homejan är 108 cm bred och 88 cm hög och är placerad i taksägget. Frontens vänstra del (sett utifrån) är 4" bred och 4" tjock och den högra delen är 4" bred och 3" tjock. Nederdelen av styckena är tappade i lejden och säkrade med en dubb med ett runt tvärsnitt. Homejan är placerad mellan sparrarna som blir en del av konstruktionen eftersom homejeläkten går från uppståndaren och ansluter vid taksparrarna som skapar dalen. Taksparrarna blir en form av uppståndare. Vid undersökningstillfället fanns det ingen möjlighet att mäta takfallets och homejans lutningar. Men jag uppskattar med tanke på tidigare uppmätningar att takfallets lutning är omkring 48-50° och homejans lutning ca 38-40°. Homejan ansluter relativt högt upp på takfallet, läkt 10 av 14. Vilket gör att lutningen blir ganska brant.

Bild 16 och 17 är ritade inifrån

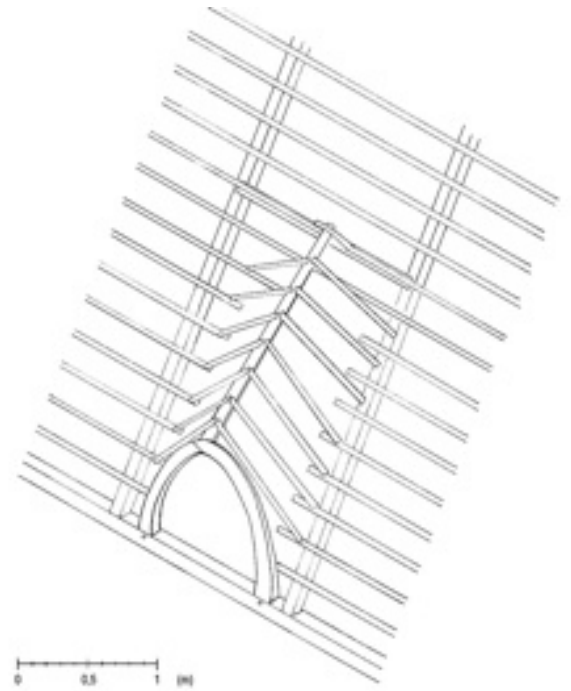

Bild 15. (1:25)
Snett uppifrån

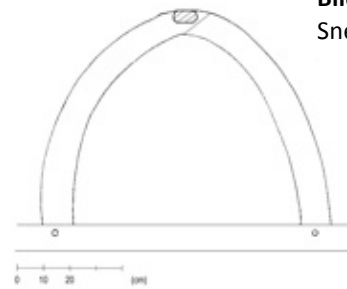

Bild 16. (1:10) Vy

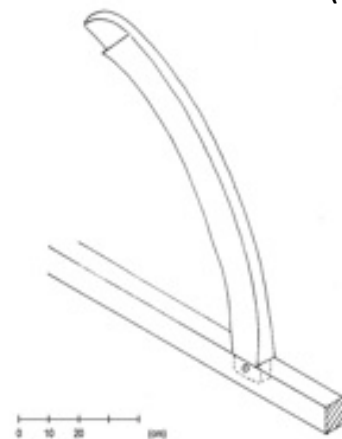

Bild 17. (1:10)
Konstruktionsritning

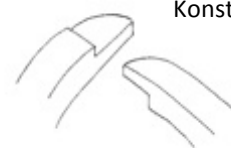

Bild 18. (ej i skala)

²⁴ Detta bedöms utifrån ytstruktur och fiberriktning. Om inte naturligt böjt timmer använts hade det behövts betydligt bredare timmer för att få fram samma form.

Funktion

Denna typ av homeja har primärt fungerat som inlastningslucka och ljusinsläpp men också som vädring upp till vinden. Av de fotografier och objekt som undersökts sitter denna typ av homeja på uthus.

Lutningen

De två homejor som undersökts på Frilandmuseet förefaller ha en brantare lutning i jämförelse med fotografierna som visar de äldsta exemplen av denna typ. Utifrån de äldre fotografierna att döma ser homejornas skägg väldigt slitna ut vilket kan vara en följd av den sämre lutningen.

Bild 19. Gård från Lundager. Homejan ansluter till det övriga taket på läkt 10 av 14.

Bild 20. Knislinge sn. Nyttäck halmtak på Austringagården, 1932.

Bild 21. Knislinge sn. Lutningen på Austringagårdens homeja är idag 20°.

Taket på bild 21 är visserligen omlagt till ett tegeltak på råspont men jämför man det gamla fotografiet med det nya, ser homejan ut att gå ihop med resten av taket på ungefär samma plats.

Tidsperspektiv

Årtalet 1747 betecknar det troliga uppförandet av gården från Lundager. I undersökningsarbetet har inte information påträffats gällande vilka byggnader på gården det gäller. Eftersom gården är kringbyggd och homejorna sitter på uthusen är det inte säkert att dessa är uppförda i samband med stugdelen där årtalet återfanns. Detta gör det svårt att spekulera om när denna homeja uppfördes. I boken *Bulhuse*²⁵ kan följande information utläsas utifrån ett liknande objekt i Dover, Hjelmslev hd., Danmark. Homejan på fotografiet fanns 1910, se bild 22, och utifrån slitningen på halmtaket kan slutsatsen dras att den även fanns där ca 20- 25 år innan dess. Fotografierna från Folklivsarkivet, boken *Bulhuse*²⁶ och *Skånska gårdar och hus*²⁷ visar att denna typ av homeja sitter på byggnader som är ålderdomliga och dessutom inte förefaller att ha moderniserats. I undersökningens arbetet har inte något fall påträffats där byggnaden är yngre än från slutet på 1700-talet. Utifrån mitt insamlade material bedöms denna homeja vara en av de äldre typerna.

Bild 22. Clemmensen (1937:38) Gamlegård, Dover, Hjelmslev hd, Danmark 1910. På bilden ser man att homejans front lutar utåt. En möjlig orsak är att det skyddar väggen från regn men även att det skyddar det man tagit in från regn och blåst. Homejans skägg skyddar ytterligare mot regnet men bilden visar ett det är bortslitet.

Antal Homejor

Av de 176 homejor som avfotograferades från Folklivsarkivets gårdsarkiv var 16 av denna typ. De satt på 14 olika gårdar. En homeja hittades i b-arkivet under sökordet taktäckning. I boken *Bulhuse*²⁸ hittades fyra av denna typ. I *Skånska gårdar och hus*²⁹ återfanns en som också fanns i Folklivsarkivet. I fältarbetet dokumenterades tre homejor av denna typ varav en redovisas som typexempel och resten återfinns i bilaga1.

²⁵ Clemmensen (1937: text:38)

²⁶ Clemmensen (1937: text:38)

²⁷ Hazelius, Berlin (1918[1:3]:22, 30)

²⁸ Clemmensen (1937: tavle 8-9, text:59 fig. 57, text:38, fig. 39)

²⁹ Hazelius, Berlin (1918[1:3]:22, 30)

2.4 Typ 2

I fältarbetet har tre homejor av denna typ mätts upp. Det som är utmärkande för denna typ är frontens form; ungefär en halvcirkel. De som uppmätts har en längre bredd än höjd. Den är placerad i skägget och används för att underlätta inlastning av till exempel hö till vindsutrymmet. Typ 2 förekommer både på uthus och på bostadshus. Fronten består oftast av fem delar. Två stolpar, en överliggare och två bågformade sidostycken. Nedan redovisas ett av de undersökta objekten. De övriga återfinns i bilaga 1.

Bild 23. Blåherremölla. Maglehem sn. Homejan är placerad på kvarndelen av byggnaden och har använts för att ta in säckar med säd för malning³⁰.

Typexempel 2, Blåherremölla, Maglehem sn, Gärds härad

Kvarndelen där homejan sitter är troligen uppförd 1870³¹.

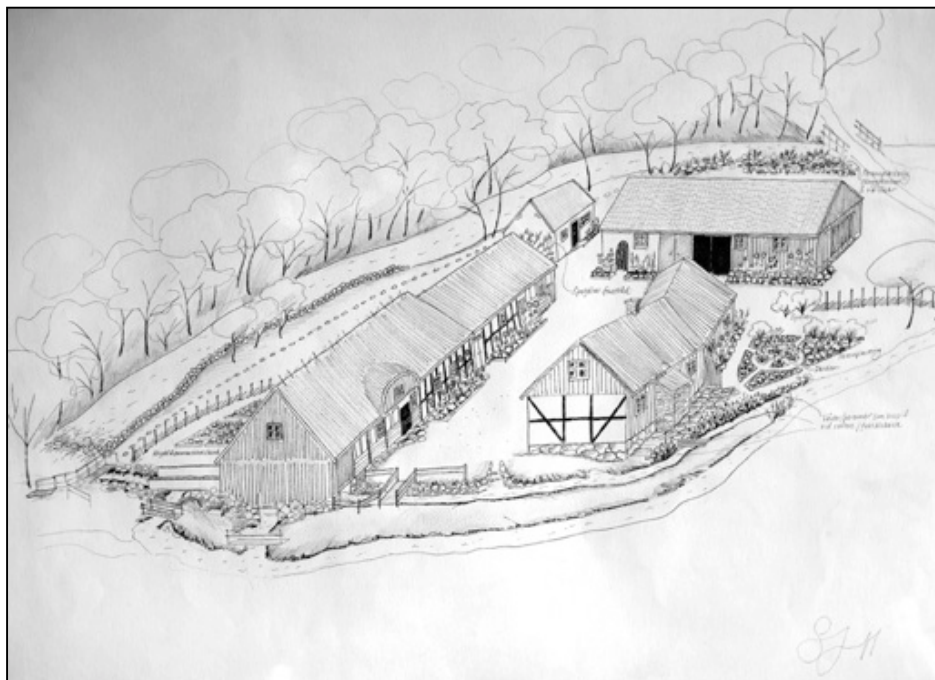

Bild 24. Vy över Blåherremölla. Skiss av Sanna Jonasson 2011

³⁰ Enligt Bo Swenson, intendent 1974 i Gärds härads hembygdsförening. Melin (2011:14)

³¹ Melin (2011:12)

Typexempel 2, Blåherremölla Konstruktion

I detta fall består homejans front av två stolpar, som är tappade i lejden, och en överliggare som bildar en karm. Resten av fronten består av två bågformade stycken, som är tappade i lejden, och fästade vid stolparna. För att få ihop den rundade formen ligger två klossar på överliggaren som fyller igen hålrummet. Takkonstruktionen består av flera uppståndare vars nederdel är spikad i fronten och ovandelen är spikad i takläkten. Uppståndarna är inte helt parallella utan är ihopdragna något i ovankant vilket gör att takkonstruktionen blir smalare i ovankant. Homejeläkten utgörs av obarkade hasselkäppar, ca 1" tjocka. När käppen varit för tunn har det lagts två- tre käppar i bredd som går tvärs över uppståndarna. Detta skapar en dal och gör att sparrarna avlastar tyngden från homejan. Fronten är 340 cm bred och 167 cm hög och är placerad i taksågget. Hela fronten är i ek. Takvinkeln är 48° och homejans lutning 32°. Skäggbrädan är tillverkad i ett stycke.

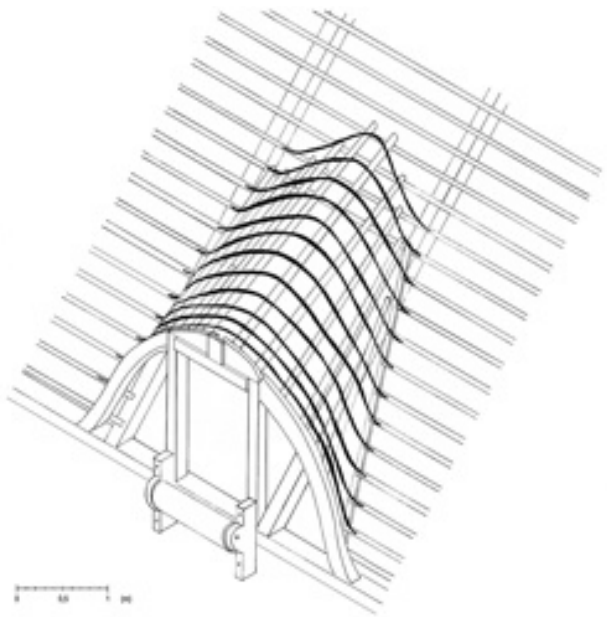

Bild 25. (1:25) Snett uppifrån

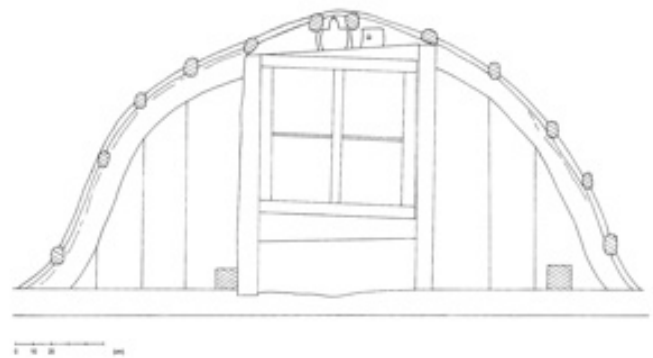

Bild 26. (1:10) Vy

Bild 26 och 27 är ritade inifrån.

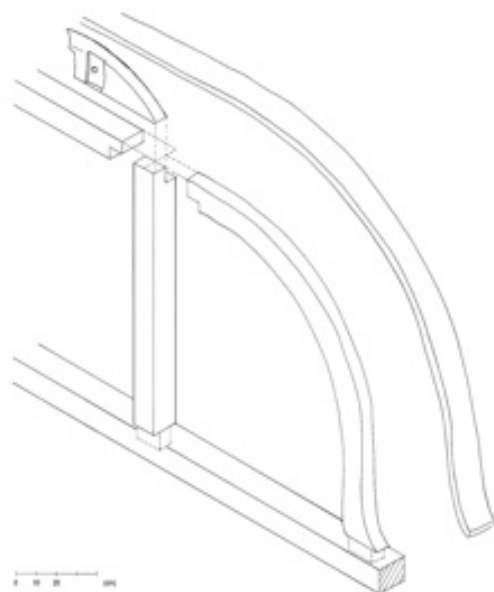

Bild 27. (1:10)
Konstruktionsritning

Funktion

Denna typ av homeja har primärt fungerat som inlastningslucka och ljusinsläpp men också som vädring upp till vinden.

Lutningen

De homejor som undersökts har en lutning mellan 32° och 37°. Av de homejor som undersökts ligger höjden på öppningen omkring 130 cm eller mer. Höjden på öppningen står i förhållande till längden på takfallet på det viset att ju längre takfallet är desto längre upp kan uppståndarna ansluta i taket och öppningen kan vara högre utan att lutningen blir för flack.³² Fotografisamlingen från Folklivsarkivet visar att majoriteten av homejorna ansluter i taket precis nedanför ryggningen och i vissa fall där takfallet är långt, ytterligare en bit nedanför ryggningen.

Bild 28. Andrarum. Uppståndarna ser ut att gå hela vägen upp till taknocken. Observera klockformen på fronten.

Bild 29. Blåherremölla. Fotot är tagit 1972³³ av Bo Swensson då homejan var nytäckt. De två mittersta uppståndare i ansluter på takläkt 15 av 18.

Bild 30. Blåherremölla. Stråtakets som numera är av vass är i gott skick med tanke på dess ålder.

³² Tillfrågade taktäckare anser att homejans lutning inte bör understiga 30°.

³³ Det finns inga spår på att några delar i konstruktionen skulle ha blivit utbytta på homejan i samband med omtäckningen, däremot har en del gamla läkt blivit ersatta med sågad läkt.

Tidsperspektiv

Det äldsta fotografiet som påträffats i undersökningsarbetet av Blåherremölla är taget mellan 1911 och 1922, se bild 31. Av stråtakets kvalitet att döma ser det ut som att det har legat i ett antal år. Homejan har troligen funnits sedan omkring slutet på 1800-talet och blivit uppförd i samband med kvarndelen år 1870.³⁴ Homejor av denna storlek och uppbyggnad återfinns inte i boken *Bulhuse*³⁵ eller i *Skånska gårdar och hus*³⁶. Böckerna innehåller fotografier och uppmätningar från 1910-1930- talet på byggnader uppförda på 1600, 1700-talet. Det finns inte heller några exempel på liknande homejor på Frilandsmuseet. Arkitekt Löfvenskiöld (1810-1880) ritade den tidens moderna lantbruksbyggnader och i boken *Landtmannabyggnader, hufvudsakligen³⁷ för mindre jordbruk* finns en snarlik ritning på en homeja för inlastning. Se bild 1.

Bild 31. Blåherremölla 1911-1920. Lägga märke till hur även timret är vittat, till skillnad från bild 29 och bild 30.

Antal Homejor

Av de 176 homejor som avfotograferades från Folklivsarkivets gårdsarkiv var 29 av denna typ. De satt på 22 olika gårdar. I litteratur har en framkommit.³⁸ Två homejor hittades i b-arkivet under sökordet taktäckning. I fältarbetet påträffades tre homejor av denna typ varav en redovisas som typexempel och resten återfinns i bilaga 1.

³⁴ Melin (2011:12)

³⁵ Clemmensen (1937)

³⁶ Hazelius, Berlin (1918[1:3])

³⁷ Löfvenskiöld (1868:19)

³⁸ Löfvenskiöld (1868:19)

2.5 Typ 3

I fältarbetet har sju homejor av denna typ mätts upp. Det som är utmärkande för denna typ är funktionen; ljusinsläpp och ibland arkitektonisk utsmyckning. Homejan är placerad i skägget. Fronten kan till exempel bestå av två sidostycken och en överliggare eller två stolpar och en överliggare samt två bågförmade sidostycken som ansluter till stolparna. Det kan också vara en halvcirkelformad front med fönsterbåge. I arkivstudien har den sistnämnda konstruktionen varit mest förekommande. Den halvcirkelformade fronten återkommer i Typ 4, skillnaden är att Typ 3 sitter i skägget istället för en bit upp i takfallet som Typ 4.

Därför presenteras en mer ovanlig variant som typexempel. Detta är för att visa homejornas olikheter inom typindelningen. Övriga undersökta exempel av denna typ redovisas i bilaga 1.

Bild 32. Homeja nytäckt med halm. Brädorna på sidan fungerar som vindskivor och håller de yttersta stråna på plats.

Typexempel 3 Gård från Pebringe, Sjælland

En stor ombyggnation av gården 1779 ger sannolikt äldsta möjliga datering av homejan.³⁹

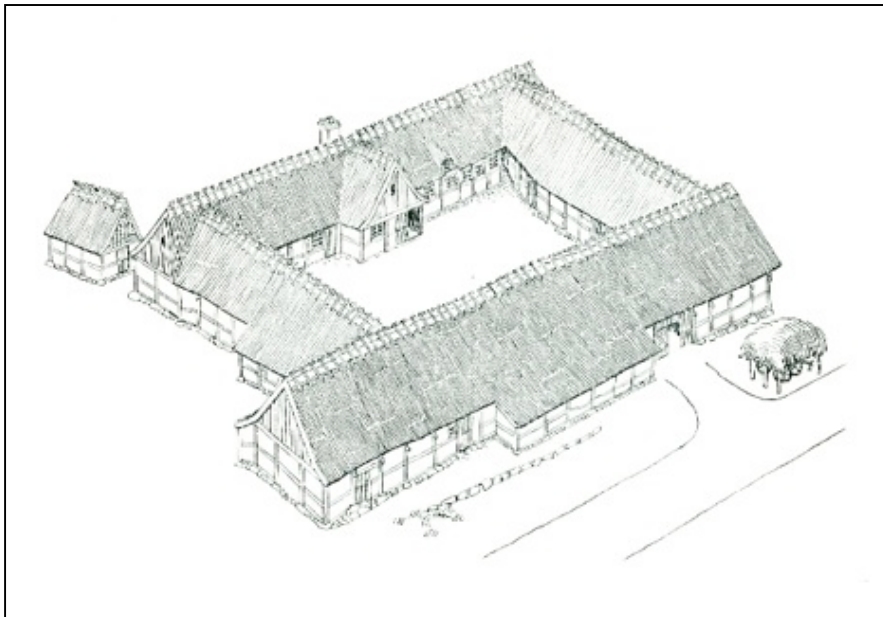

Bild 33. Vy över gård från Pebringe. Homejan sitter på boningsdelen till höger om utbyggnaden. Skiss från boken Frilandsmuseet Vejleder.⁴⁰

³⁹ Kirk, Frode (1980:32f)

⁴⁰ Uldall, Kai, Michelsen, Peter, Stoklund, Bjarne & Kirk, Frode (1975)

Typexempel 3 Gård från Pebringe

Konstruktion

Fronten består av två bräder 1 ¼" tjocka och 20 cm breda i nederkant som smalnar av till 8 cm upptill. De fungerar som stolpar vars hela tjocklek är tappad i lejden och överliggaren. Takfallet har 14 läkt varav 13 är bindläkt. Taket har en lutning på 49° och homejans lutning är 35°. Takkonstruktionen består av flera uppståndare. De är parallella, d.v.s. avståndet mellan uppståndarna nere vid fronten är det samma som avståndet mellan uppståndarna där dessa ligger an mot takläkten. Uppståndarna utgörs av huggna slanor av fur eller gran vars nederdel är spikade i fronten och ovan delen i takläkten. Homejeläkten är ca 1" tjocka hasselkäppar som troligtvis är spikade eller fastbundna i takläkten och uppståndarna. Fronten är 79 cm hög och 75 cm bred. Halmen på taket är bundet med halmsimer och halmen på homejan är bunden med tjärgarn.

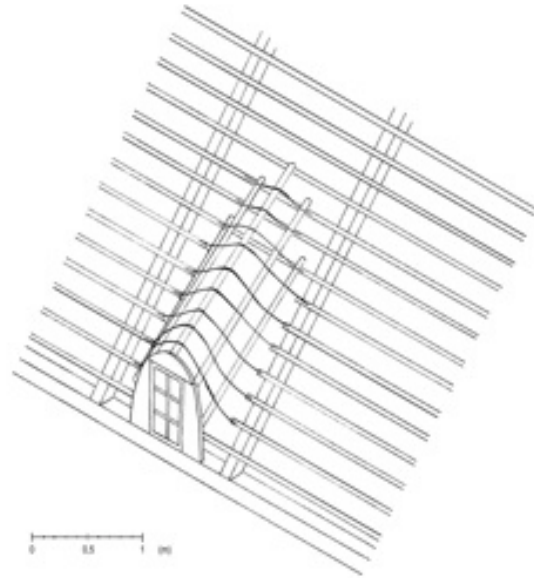

Bild 34. (1:25) Snett uppifrån

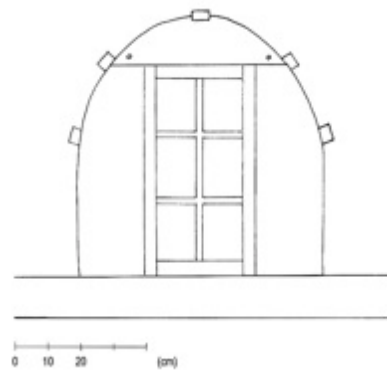

Bild 35. (1:10) Vy

Bild 35 och 36 är ritad inifrån

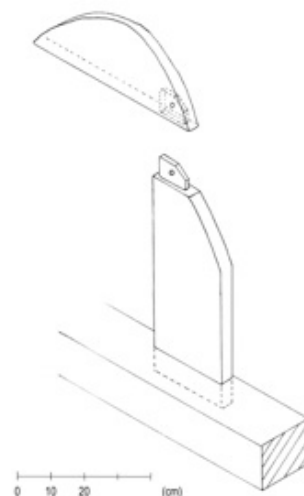

Bild 36. (1:10) Konstruktionsritning

Funktion

Denna typ av homeja ger ljusinsläpp till vindsutrymmet och upplevs i vissa fall ha en medveten arkitektonisk placering se bild 37. En del av homejorna av denna typ kan även tänkas ha använts för inlastning till vinden.

Lutning

De homejor som undersökts har en lutning mellan 33° och 37°. Eftersom höjden på öppningen inte är särskilt hög, i de flesta undersökta fall mellan 80-100 cm, blir homejans lutning brant så länge uppståndarna ansluter relativt högt upp mot nocken.

Bild 37. Fjelle sn. Homejan framhäver boningshusets ingång.

Bild 38. Ö. Strö sn. I Folklivsarkivets gårdsarkiv är detta den vanligast förekommande varianten av Typ 3. Uppståndarna ansluter tidigt till taket pga. homejans låga öppning.

Bild 39. Tomelilla sn. Tomelilla byagård. Okänt år för fotografiet. För mer information, se bilaga 2.

Bild 40. Tomelilla sn. Tomelilla byagård 2011. Takfallet är relativt kort och även om homejans öppning är låg så går uppståndarna nästan ändå upp. Uppståndaren i mitten ansluter till taket på läkt 12 av 17.

Tidsperspektiv

I Folklivsarkivets bilder från 1920-1930 talet dominerade denna typ av homeja. Alla bilder på denna typ har glas för öppningen och många bågar har avancerad spröjs. Byggnaderna som undersökts i fältarbetet har en trolig datering runt 1700-1800-talet. Alla de undersökta objekten har vitt glas och träspröjs (med undantag från Axatorpet homeja nr 2 som har blyinfattat vitt glas, se bilaga 1). Därför är de troligen inte äldre än från andra halvan av 1800-talet.⁴¹

Bild 41. Svenstorp sn. Fönstrens glas är infästa med ett spröjsverk av bly. Det är svårt att utläsa om även homejans fönster är blyinfattad.

Antal homejor

Utifrån de 176 homejor som fanns i Folklivsarkivets gårdsarkiv var 95 av denna typ, fördelade på 70 olika gårdar. En homeja av typ 3 hittades i b-arkivet på sökordet taktäckning. I fältarbetet påträffades fem homejor av denna typ, varav en redovisas som typexempel och resten återfinns i bilaga 1.

⁴¹ Fönsterglas från 1700-talet och början på 1800-talet var ofta grönskiftande till färgen. Träspröjsen som kom på 1700-talet gjorde att glaset kunde göras lite större och satt stabilare än i blyspröjsen. Antell och Lisinski (1996:16f)

2.6 Typ 4

Då ingen originalhomeja av denna typ varit möjlig att dokumentera under uppsatsarbetet har en rekonstruktion valts ut som typexempel. Det som är utmärkande för denna typ är funktionen; ljusinsläpp och placeringen; en bit upp i taket. Fronten består ofta av ett bågformat stycke som är sammansatt av flera delar. Frontens form kan vara lite mer än en halvcirkel, en halvcirkel eller mindre. Eftersom homejan i typexemplet inte är original redovisas även en nedmonterad homeja från Nosaby, (Åbäckagården s.32) som endast har fronten bevarad, som komplement.

Bild 42. Färlöv sn. Homeja på Norup 2011

Typexempel 4 Norup, Färlöv sn, Göinge hd

Gårdens stugdel är timrad på stolpe, och dendrokronologiskt daterad till att timret fälldes vintern 1825/1826. Spår efter ombyggnation där hela takstolen nedmonterats indikerar dock att homejan är av yngre datum, sannolikt andra halvan/ slutet av 1800 talet⁴².

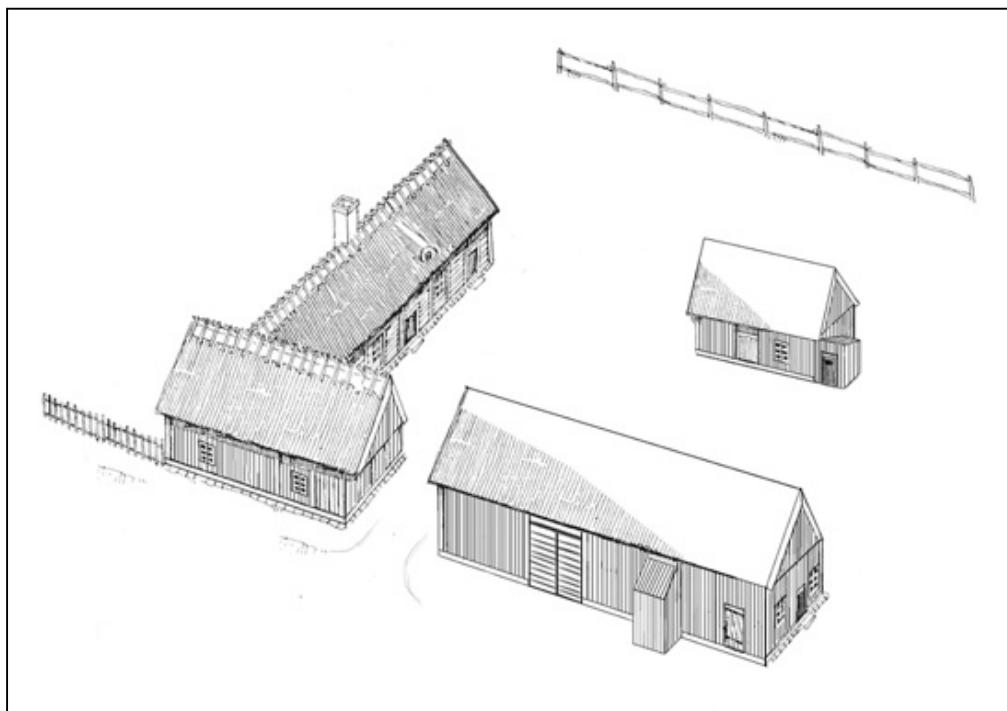

Bild 43. Vy över Norup. Skiss av Camilla Melin 2011.

⁴² Karl- Magnus Melin muntligen 2011

Typexempel 4, Norup

Konstruktion

Rekonstruktionen gjordes bland annat efter ett äldre foto (se bild 50) och spår i takkonstruktionen.⁴³ Fronten vilar på ett stöd som är 4" brett och 4" tjockt, som i sin tur är lagd på två stolpar som är spikade i sparrarna. För att säkra konstruktionen ytterligare är två brädor på sidan om fronten laxade i understycket och fästa i ett hak i sparren. Haket är ett spår efter den tidigare homejan. Takkonstruktionen utgörs av flera barkade granslanor, ca 2-2½" i diameter, vars nederdelar är spikade i fronten. En bräda döljer uppståndarnas ändar från att synas utifrån, samt fungerar som skäggbräda. Uppståndarnas ovandel är fastspikade i takläkten eller sparren. Bindkäpparna utgörs av obarkade 1" hasselkäppar som är spikade/ bundna med vidjor. Fronten är 67 cm hög + ca 10 cm för skäggbrädan och 117 cm bred. Taklutningen är 48° och homejans lutning är 32°.

Bild 45 är ritad inifrån

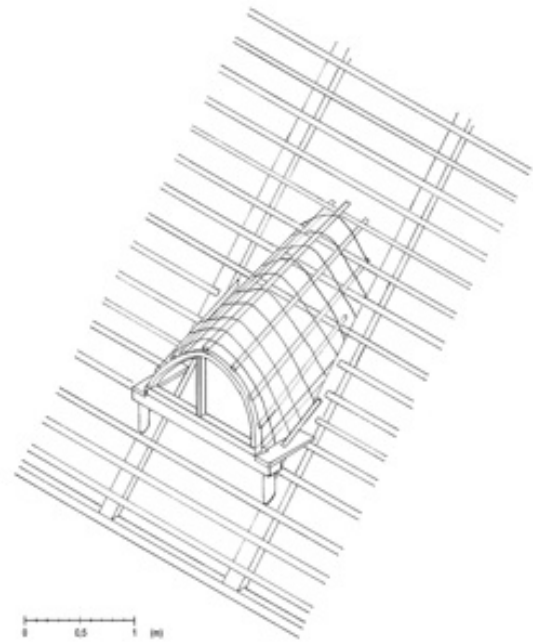

Bild 44. (1:25)
Snett uppifrån

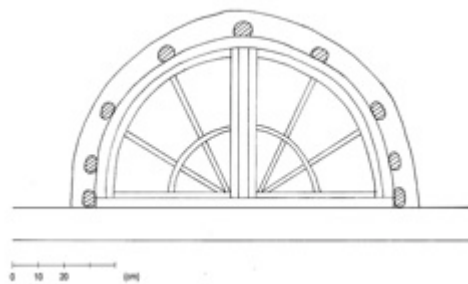

Bild 45. (1:10) Vy

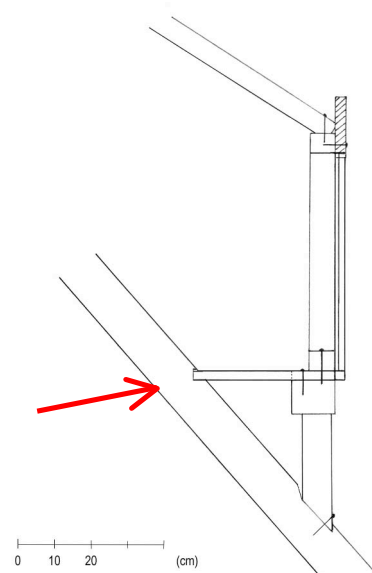

Bild 46. (1:10) Konstruktionsritning, sektion

⁴³ Urtag i sparrarna som är i anslutning till homejan visar spår efter den gamla homejan. Se pil.

Åbäckagården, Nosaby sn, Villands hd

Fronten på homejan från Nosaby är 170 cm bred, och 80 cm hög. Understycket är omkring 4" bred och 4" tjock. Spiken som förankrade understycket i takstolen finns kvar. På högra sidan finns ett urtag och en spik visar att den har varit fastspikad i något. Det är gjort ett urtag för homejans mittpost i understycket. Den bågformade fronten är i fyra stycken och hindrar bågarna från att falla inåt. Det finns tydliga spår i form av spik efter fem uppståndare⁴⁴. Bågarna är fastklämda med spik från utsidan mot sargen som också fungerar som en skäggbräda. På understyckets framsida är en bräda spikad som fungerar som en fals för bågens underdel. Hela konstruktionen är spikad med trådspik vilket tyder på att den är från slutet av 1800-talet eller senare.⁴⁵ I området där timmerhuset har stått finns ett hus med en liknande homeja som sitter en bit upp i taket, se bild ³¹. Detta talar för teorin att även denna har gjort så. Borthuggningen av timmer i understycket kan ha tillkommit för att homejan har varit spikad i sparren men om det är i sparrens nederdel eller en bit upp är oklart.

Bild 47. Nosaby sn. 2011. Insida. På vänstra delen kan man se att virke är borthugget troligen för att passa invid en sparre. De svarta cirkelarna visar var uppståndarna var placerade.

Bild 48. Nosaby sn. 2011. Utsida. Fasningen på sargens nederdel tyder på att det har suttit avrinningsbräder under homejan. Avrinningsbrädor är mycket vanligt på homejor som sitter en bit upp men förekommer även på homejor i skägget men då ofta med bara en bräda.

Bild 49. Nosaby sn. 2011. Homejan upptäcktes i slutet av undersökningsperioden och därför fanns ingen möjlighet att undersöka den från insidan. Eftersom fotografiet är tagit i en annan vinkel, ser homejan inte lika hög ut som Bild 47 och Bild 48

⁴⁴ Med utgångspunkt från mitten, inifrån, satt första uppståndaren ovanför mittposten, andra till väster satt 38 cm från mitten och tredje till vänster satt 33 cm från den andra. Den andra till höger satt 32 cm från mitten och den tredje 36 cm från den andra.

⁴⁵ Trådspik började tillverkas 1820 och blev mer vanligt i Sverige i mitten på 1800-talet

<http://www.byggnadsvard.se/byggnadskultur/spik-och-spikning>, Roine Carlsson Ur Byggnadskultur nr 1/2000

Funktion

Denna typ av homeja är avsedd för ljusinsläpp till vinden. Homejor av denna typ kan också fungerat som vädring av vinden.

Lutning

De homejor som undersökts har en lutning mellan 32° och 36°. Eftersom homejan sitter en bit upp i taket är det en fördel om uppståndarna når så långt upp motnocken som möjligt. Detta beror på att det blir en sämre lutning på homejan ju högre upp den sitter, i förhållande till längden på takfallet.

Tidsperspektiv

I Folklivsarkivets samling fanns det få exempel av denna typ.

Homejor som sitter en bit upp i takfallet är den typ som är vanligast idag och som nyttillverkas i trä, plast och aluminium. Denna typ är den av de traditionella homejorna vars form och placering är mest förekommande vid nybyggnation. Anledningen till detta är att ju längre upp på takfallet homejan är placerad, desto mer ljus släpps in till vinden. Homejan från Nosaby är troligen från slutet av 1800-talet.

Bild 50. Färlöv sn. Originalhomejan, Norup 1931.

Bild 51. Färlöv sn. Rekonstruerad homeja utifrån fotografi och spår i takkonstruktionen. Norup 2011.

Antal

Av de 176 homejor som fanns i Folklivsarkivets gårdsarkiv var 26 av denna typ. De satt på 10 olika gårdar. Sex homejor påträffades i b-arkivet på sökordet taktäckning och de satt på två olika gårdar. I fältarbetet påträffades fyra homejor av denna typ varav en redovisas som typexempel. Eftersom typexemplet är en rekonstruktion redovisas ytterligare två homejor för att komplettera beskrivningen av typ 4.

2.7 Typ 5

Denna typ av homeja har endast undersökts på Frilandsmuseet, Kongens Lyngby men den har funnits, och kanske fortfarande finns i Skåne. Det som är utmärkande för denna typ är frontens fyrkantiga form som består av två stolpar och en överliggare. Den är placerad i skägget. Funktionen varierar inom typen mellan inlastning och/ eller ljusinsläpp. Typen har setts på fotografier i Folklivsarkivet⁴⁶, i boken *Skånska hus och gårdar*⁴⁷ och i *Bulhuse*⁴⁸. Övriga undersökta exempel av denna typ redovisas i bilaga 1.

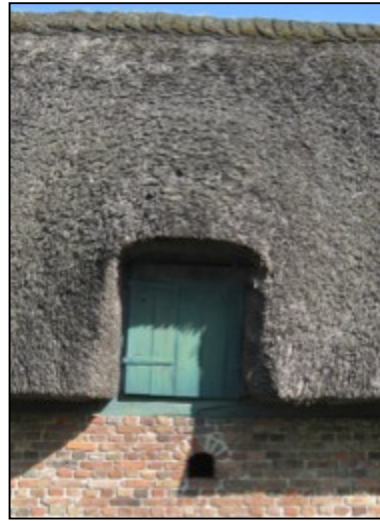

Bild 52. Gård från Rømø, Sønderjylland, Danmark. 2011

Gård från Rømø, Sønderjylland

Uthusdelen har gavelankare med årtalen 1773 och 1779. Det var troligen då som uthusdelen byggdes om till det utseende det har idag.⁵⁰

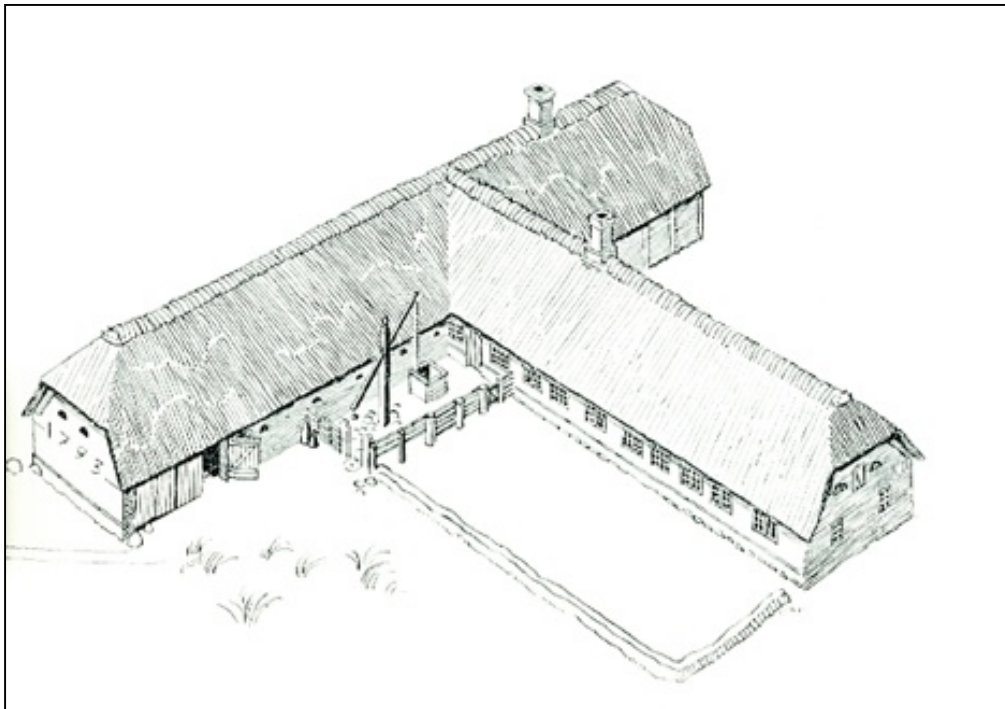

Bild 53. Skiss från boken Frilandsmuseet Vejleder.⁴⁹

⁴⁶ Clemmensen (1937)

⁴⁷ Hazelius, Berlin (1918)

⁴⁸ Clemmensen (1937)

⁴⁹ Uldall, Kai, Michelsen, Peter, Stoklund, Bjarne & Kirk, Frode (1975)

⁵⁰ Kirk, Frode (1980:83f)

Typexempel Gård från Rømø,

Konstruktion

Till skillnad från de övriga typexemplen bildar fronten en fyrkant. Stolparna är 3,5" tjocka och 5,5" breda, överstycket är 3" tjock och 8" bred och understycket är 3" bred och 3,5" tjock. Urtag i överstycket och understycket gör att dessa ligger mer stabilt mot stolparna. På plats kunde inte avgöras hur sammansättningen mellan stolparna och över-understycket är säkrad men troligtvis är det med dubb, tapp eller spik. Homejans två uppståndare är 5" breda och 1¼" tjocka och nederdelarna är spikade i frontens överstycke. Uppståndarna är spikade i överliggaren och går vidare upp till en läkt som är grövre än övriga takläkt. Sparrarna fungerar som en del av homejans takkonstruktion eftersom homejeläkten är spikade i dessa och vidare fästa i uppståndarna. Takläkten går fram till sparrarna och sedan börjar homejeläkten. Den 2:a läkten nerifrån på vardera sida om fronten börjar på sparrarna och är fäst i ett urtag på frontens stolpe. Det finns 19 takläkt totalt varav 18 är bindläkt. Fronten är 82 cm hög och 88 cm bred. Det finns ytterligare exempel av denna typ då överliggaren är något böjd och det finns tre uppståndare i stället för en eller två. Det finns även exempel på homejor med endast en uppståndare.

Se bilaga 1, sida 9.

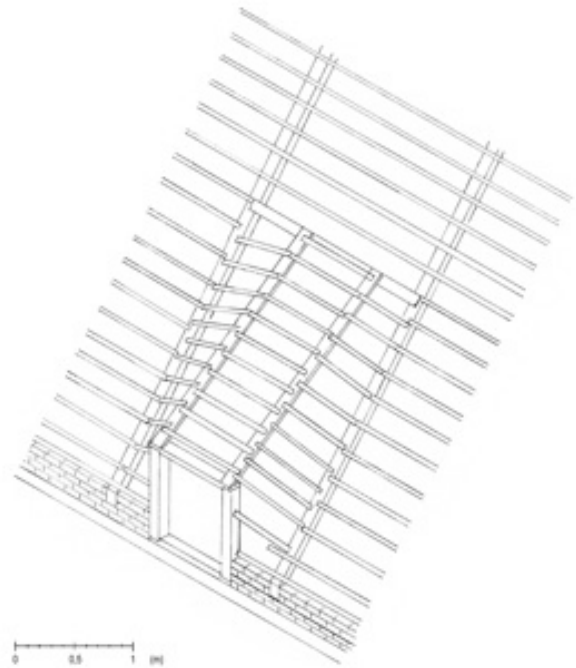

Bild 54. (1:25)
Snett uppifrån

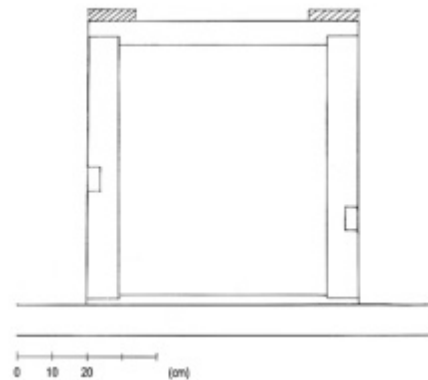

Bild 55. (1:10) Vy

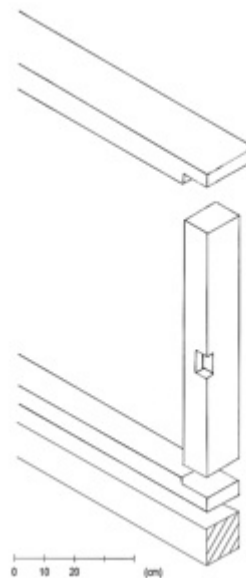

Bild 56. (1:10)
Konstruktionsritning

Funktion

Denna typ av homeja är avsedd för inlastning och/ eller ljusinsläpp.

Lutning

Öppningen på de homejor som använts för inlastning har i fältarbetet uppmätts till 80- 110 cm. Höjden på öppningen står i förhållande till längden på takfallet. Ju längre takfallet är desto längre upp kan uppståndarna ansluta i taket och öppningen kan vara högre utan att lutningen blir för flack.⁵¹ Öppningen på de homejor som använts för ljusinsläpp är enligt fältarbetet mellan 50 och 70 cm höga. Lutningen blir tillräckligt brant så länge uppståndarna inte är för korta.

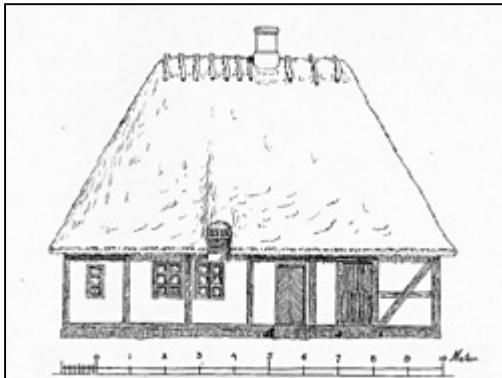

Bild 57. Bara sn. Värbykälla 1916. Huset är från 1830-1840-talet. Fronten på homejan är fyrkantig och enligt en genomskärning på ytterligare en ritning finns det två uppståndare som går upp till läkt 18 av 26.

Bild 58. Bara sn. Värbykälla 2011. Mycket har förändrats genom åren. Homejan har en bågformad front, uppståndarna är troligen fler än två och skägget är inslaget parallellt med marken.⁵²

Bild 59 Vejstrup sn. Danmark. Takfallets längd tillåter en högre höjd på homejans öppning utan att lutningen blir för flack.

Bild 60. Venneberga sn. Öppningen ser inte ut att vara mer än 40 cm vilket gör att uppståndarna kan ansluta till taket tidigare utan att påverka lutningen negativt.

⁵¹ 30° anses idag som för flack lutning på homejan.

⁵² I Skåne är den traditionella vinkeln på takskaftet ca 90° mot taket.

Tidsperspektiv

Årtalen 1773 och 1779 betecknar det troliga uppförandet av gården från Rømø. Det är svårt att säga om homejan uppfördes i samband med detta eller senare men följande information har uppkommit i litteraturstudien av liknande objekt. Typ 5 förekommer i boken *Bulhuse*⁵³ och bilderna visar att homejan sitter på byggnader som är ålderdomliga och inte har moderniserats. Bild 59 visar en byggnad som enligt bokens författare Clemmensen har året 1605 inkarvat i en överliggare ovan en dörr.⁵⁴ 1796 byggdes troligen Djurrödslängan, se bild 62.

Bild 61. Bäckaskog sn, Skåne. Mitten på 1800-talet. Lange (2008:103)

Bild 62. Djurröd sn, Skåne. Homejan står öppen och lutar lite utåt.

Antal

Av de 176 homejor som fanns i Folklivsarkivets gårdsarkiv var tio av denna typ. De satt på nio olika gårdar. I boken *Bulehus*⁵⁵ påträffades 16 homejor av denna typ. I fältarbetet påträffades 12 homejor av denna typ på sju gårdar varav en redovisas som typexempel. Av de tolv objekten som påträffats i fältarbetet redovisas tre exempel i bilaga 1.

⁵³ Clemmensen (1937)

⁵⁴ Clemmensen (1937:43)

⁵⁵ Clemmensen (1937: text: 11 fig.4, text: 16 fig.10, text: 22 fig.20, text: 43 fig.43, text: 46 fig.45, text: 56 fig.55, text: 62 fig.60 och tavle: 6-7, text: 149 fig.161, tavle: 3, 5)

2.8 Varianter på homejor

Under arkivstudien på Folklivsarkivet påträffades ett antal varianter av homejor som inte stämde in på mina sökkriterier. De fyller samma funktion som de typindelade homejorna men skiljer sig konstruktionsmässigt. I detta kapitel presenteras dessa varianter med fotografier och en tillhörande kort bildtext. Konstruktionerna har inte undersökts, utan resonemangen kring dem bygger på nyfunna erfarenheter gjorda i samband med undersökningen av bevarade homejor.

Homejor för inlastning

Grundkonstruktionen för homejan på bild 63 är av samma princip som typ 5, två stolpar och en överliggare. Homejan har ett separat takfall som är relativt brant eftersom stolparna lutar in mot takfallet. Frontens lutning ger också ett större inlastningshål. Det är troligtvis brädor som täcker homejans sidor istället för halm och det blir därför inga dalar vid sidan av homejan. Utbyggnaden på bild 64 har två stolpar och en överliggare. Dessutom finns det troligen en överliggare på varje sida om öppningen som förenar stolparna med takfallet. Utbyggnaden har ett sadeltak som på grund av sitt korta takfall nästan täcks av ryggningen och ryggaträna.⁵⁶

Bild 63. Knislinge sn. Austringagården. Observera avsaknaden av lucka/ luckor. Takkonstruktionen kan variera men rimligen är det två uppståndare med homejeläkt emellan som stråttaket är bundet i.

Bild 64. V. Kärrstorps sn. Bilden visar en utbyggnad som sitter på kvarndelen på en gård.

⁵⁶ Ryggningen skyddar nocken och hålls vanligtvis på plats av kluvna ryggaträ i ek.

3. Sammanfattning och slutdiskussion

Homejans variation i Skåne under perioden 1700-1900

Utifrån de objekt som studerats i Folklivsarkivet, i litteratur och i fält, har en indelning gjorts i fem typer. I samband med indelningarna har det uppkommit svårigheter då en del konstruktioner är snarlika men funktionen inte densamma. När den första typindelningen gjordes var fotografisamlingen från Folklivsarkivet utgångspunkten. Det föreföll sig naturligt att börja titta efter frontens form, homejans funktion, placering och på vilken byggnad den satt. En stor homeja, placerad i skägget på ett uthustak har med största sannolikhet använts till att lasta in hö och halm. Fotografier från Folklivsarkivet visar också att homejor med liknande form och funktion även kan finnas på boningshusets tak. Det finns också varianter som är av samma form men som har ett icke öppningsbart fönster som täcker öppningen. I indelningen kan därför formen och konstruktionen på homejor vara likadan men de kan ha olika funktioner. Homejor kan även ha samma funktion men inte samma form och konstruktion. Detta medför att två homejor med liknande form hamnar i två olika typer. Utifrån undersökningsarbetet har följande indelning av de olika homejorna gjorts.

Typ 1: Den primära funktionen är inlastning och ljusinsläpp. Homejan kan stå öppen eller ha en lucka som är öppningsbar eller avtagbar. Vindsutrymmet fick ett naturligt luftflöde där hö, halm, säd eller dylikt ofta förvarades. Fronten är uppförd av två naturligt bågformade stycken som är ihopsatta halvt i halvt i toppen och säkrade med dubb eller spik. Homejan är placerad i taksägget, vilket underlättar in- och utlastning till eller från vinden. Frontens form på homejan är ungefär en halv elips. Homejans takkonstruktion på undersökta objekt består av en uppståndare och homejeläkt av gran eller furu.

Typ 2: Den primära funktionen är inlastning och ljusinsläpp. Luckan eller fönstret är öppningsbart och ger vindsutrymmet ett gott luftflöde. Fronten är uppförd av två stolpar och en överliggare som bildar en karm för en lucka eller fönster. Två bågformade sidostycken ansluter vid stolparna. Homejan är placerad i taksägget och fronten har formen av ca en halvcirkel. Homejans takkonstruktion på undersökta objekt består av flera uppståndare och homejeläkt av hassel. Hasselkäpparna är ca 1 " och böjs enkelt tvärs över uppståndarna.

Bild 65. Tyrstrup sn., Danmark.
Homejans uppståndare ser ut att ansluta på nedre hälften av takfallet.

Bild 66. Ravlunda sn.
Inlastningshomejan sitter på boningshuset ovanför dörren.

Typ 3: Den primära funktionen är ljusinsläpp och i vissa fall verkar homejor av denna typ ha en arkitektonisk betydelse. Frontens form varierar. Ett exempel är en halvcirkelformad front med en, två eller fler fönsterbågar. Ett annat exempel är två stolpar med en överliggare och sidostycken. Homejan är placerad i takskägget och sitter ofta ovanför huvudingången till boningshuset. Takkonstruktionen består av flera uppståndare. Homejelakten är av hassel, gran eller fur.

Bild 67. Ravlunda sn. Putsen på huset fortsätter upp på homejans front. Placeringen, fönstret och storleken på homejan betonar husets huvudingång.

Typ 4: Den primära funktionen är ljusinsläpp. Fronten är halvcirkelformad med en eller två fönsterbågar. Typ 4 är enligt indelning den enda typen av homeja som är placerad en bit upp i takfallet. Utseendet och konstruktionen ser inte ut att variera nämnvärt på de studerade objekten.

Bild 68. Örtofta sn. En plåt eller masonitskiva täcker för ytan nedanför homejan. Lägg märke till teglet i takskägget.

Takkonstruktionen består av flera uppståndare av gran eller fur och homejelakten är av hassel.

Homejorna av denna typ som påträffats på fotografier från Folklivsarkivet har troligtvis en liten takkonstruktion eftersom de nästan ser ut att vara en del av det övriga takfallet.

Typ 5: Den primära funktionen är inlastning och ljusinsläpp eller enbart ljusinsläpp. Homejan är placerad i skägget. Fronten är uppförd av två stolpar och en överliggare. Överliggaren är antingen bågformad eller rak. Det finns troligtvis ett samband mellan takkonstruktionens utformning och utseendet på överliggaren.

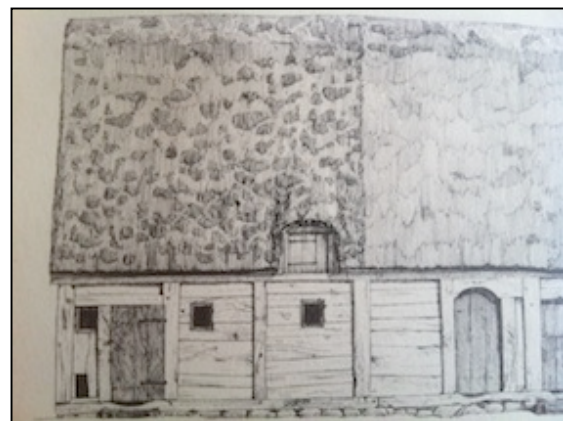

Bild 69. S. Bjærts sn., Danmark. Formen på takkonstruktionen blir fyrkantig pga. fronten. Överliggaren är helt rak och takkonstruktionen består troligtvis av två uppståndare.

Är överliggaren bågformad verkar takkonstruktionen bestå av fler uppståndare än två och får ett mer rundat utseende. Är överliggaren rak förefaller det som takkonstruktionen består av en eller två uppståndare, vilket ger en mer fyrkantig form på takkonstruktionen. Homejelakten är av gran eller fur.

Antalet olika varianter av homejor från tiden 1700-1900 är omöjligt att kartlägga utifrån Folklivsarkivets insamlade dokument. 1920-1940- talets insamlingar visar en ensidig bild över byggnader som i många fall verkar ha valts ut på grund av sin ålderdomlighet. Det verkar även som att viss fokus legat på vissa härader och socknar vilket begränsar den geografiska spridningen. Fler verkliga objekt bör undersökas för att få en större kunskap om geografisk spridning. Det saknas även kunskap angående konstruktionen på de homejor som inte är helt täckta av stråmaterial. Se bild 63 och

64. Det hade varit intressant att undersöka vad det finns för olika varianter av dessa och vilka för och nackdelar det finns med att inte täcka hela homejan med stråmaterial. Det hade även varit intressant att undersöka lokala särdrag i en by som har fler byggnader med liknande homejor. Ett sådant exempel är Maglehem där det finns minst 4 homejor med likartat utseende. Lokala lösningar blir extra intressant vid rekonstruktionsarbete då det bör finnas en strävan att behålla ett lokalt traditionellt utseende på byggnaderna. Kunskap och bevarande av lokala traditioner borde även vara av intresse för privatpersoner som har en önskan att renovera sitt hus och bygga homejor. Saknar kunden kunskap om att det finns fler än den "klassiskt" moderna homejan, som ofta är stor och oproportionerlig i förhållande till det övriga taket, så är det inte heller så enkelt att föreslå något annat för hantverkaren. Se exempel på modern "homeja" på bild 77. Det gäller även åt andra hållet. Hantverkaren behöver större kunskap kring olika varianter av homeja för att upplysa kunder och väcka ett intresse att skapa något autentiskt och med dagens mått unikt som passar in i miljön.

Bild 70. Brösarp sn. Uppståndarna ser ut att ansluta till taket nästan vid ryggnings nederkant. Homejan ger huvudingången ett mäktigt intryck av huvudingången.

Funktionens inverkan på konstruktionen

Utgångspunkten när en homeja uppförs är funktionen, vad den ska användas till. Utifrån det skapas konstruktionen. Funktionen styr placeringen, storleken, utformningen och konstruktionen. Är behovet en inlastningslucka är en rimlig önskan att denna är av lämplig storlek, anpassad för ändamålet. Samtidigt som virkestillgången kan tänkas spelat roll för utformningen.

Inlastning

Fronten i **Typ 1** består av två naturligt bågformade stycken och upplevs inte lika rymlig som övriga typer av inlastningshomejor. Nyttjandet av trädets naturliga bågform vittnar troligen om tillvaratagande av virket. Det är troligtvis inte en tillfällighet att fronten på samtliga uppmätta homejor av denna typ är runt 85 cm hög och 110 cm bred. Homejeläkten är

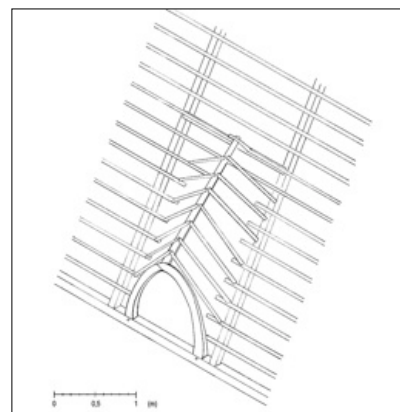

Bild 71. Typ 1

spikade i endast en uppståndare som är placerad på frontens mitt och ansluter vid antingen sparrarna eller takläkten i anslutning till sparrarna. Det gör att homejeläkten hamnar lägre än frontens bågform och utrymmet blir lite trängre. Det ger dock ett bra "spänn" på homejans skäggekärvar. Den ryms precis inom två sparrar, cc ca 1.20. Eftersom avståndet mellan homejan och sparrarna inte är så stort blir övergången mellan homejan och takfallet relativt tvärt. Detta kan kompenseras under själva taktäckningen med stråmaterialet så att övergången blir mjukare. Homejans takkonstruktion blir spetsig eftersom det endast finns en uppståndare, även det kan kompenseras med stråmaterialet. Vidare undersökning angående avståndet mellan de sparrar som är i anslutning till homejan bör göras på samtliga objekt för att se om det skiljer sig avståndsmässigt från övriga takets sparrar. En teori är att avståndet inte skiljer sig nämnvärt då det är troligt att takkonstruktionen i en del fall uppförts först och senare placeras homejan på önskvärd plats och utformas efter givna förutsättningar och tillgång till material.

Homejorna i **Typ 2** har en front som utgörs av fem delar; två stolpar, en överliggare och två bågformade sidostycken. De bågformade sidostyckena ökar homejans bredd vilket underlättar vid arbete i homejan, till exempel vid utlastning. Uppståndarna är spikade i de bågformade sidostyckena och i takläkten. Några av de uppmätta homejorna av Typ 2 är så pass breda att två sparrar ryms innanför sidostyckena. Bild 72 visar en homeja som inte är placerad mitt emellan sparrarna. Fönstret öppnas inåt och gångjärnen sitter på stolpens högra sida, sett utifrån. Ett beslag i sparren visar att fönstret troligtvis har förankrats i sparren för att hålla det öppet under arbete. Sparrarna vid homejan behåller sitt cc avstånd utan att vara i vägen. Hållfastheten på takkonstruktionen blir också bättre om inte avståndet mellan sparrarna är alltför stort eftersom uppståndarna är spikade i läkten som i sin tur är spikade i sparrarna.

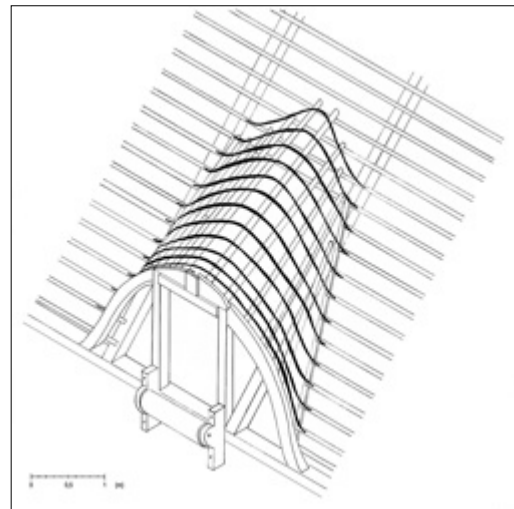

Bild 72. Typ 2

Homejorna i **Typ 5** har en front som består av 2 stolpar och en överliggare. I de fall homejan har varit till för inlastning är dimensionen på stolparna och överliggaren omkring 3-5". Homejorna på Frilandsmuseet av denna typ har ibland en något böjd överliggare och har då fler uppståndare än två och får en mer rundad takkonstruktion. Den rundade takkonstruktionen ger också ett bättre utrymme invändigt. Homejeläkten är spikade i antingen en, två eller flera uppståndare och vidare i sparrarna eller takläkten som ansluter vid sparrarna. Det invändiga utrymmet är till viss del beroende av hur nära sparrarna sitter homejan. Utrymmet blir större för in- och utlastning ju längre avståndet är mellan frontens stolpar och

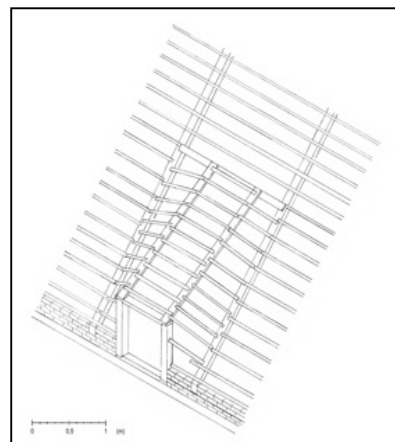

Bild 73. Typ 5

taksparrarna (förutsatt att homejeläkten är spikad i eller vid sparrarna). Om avståndet är större blir homejans dalar mjukare då mötet mellan homejan och det övriga takfallet inte blir så tvärt. De homejor som uppmättes på Frilandsmuseet av Typ 5 som är avsedda för ljusinsläpp har en höjd på ca 50- 70 cm vilket gör att uppståndarna inte behöver nå så långt upp på takfallet för att få en god lutning. Dimensionen på stolparna är relativt grova för konstruktionen, ca 4-5 ". Samma dimensioner gäller för de mindre inlastnings-luckorna.

Ljusinsläpp

Homejor för ljusinsläpp är i regel relativt små. Konstruktionen är av mindre dimensioner och belastar inte sparrarna eller takläkten på samma sätt som inlastningshomejorna. Eftersom öppningen inte är så hög smälter de in i takfallet och är mindre krävande att täcka. Homejorna i **Typ 3** har varierande konstruktion och sitter i skägget. De är ibland placerade så att de släpper in ljus till vindstrappan upp till vinden. Funktionen kan även vara av icke praktisk natur. Homejan kan exempelvis vara uppförd av arkitektoniska skäl men det har troligtvis varit mindre allmänt på allmogebebyggelse.⁵⁷

Homejorna i **Typ 4** är inte placerad på lejden som övriga typer utan sitter en bit upp i takfallet. Ytan nedanför homejan är täckt med halm/vass. Ljusinsläppet ökar ju högre upp på takfallet homejan sitter. Det finns fördelar med att höjden på öppningen inte är för hög då det leder till sämre lutning på homejans takkonstruktion vilket leder till sämre avrinning och därmed förkortar livslängden.

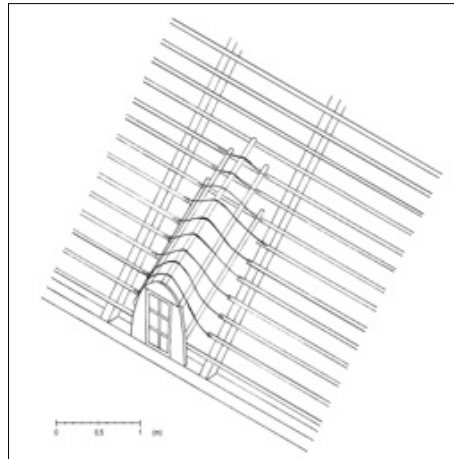

Bild 74. Typ 3

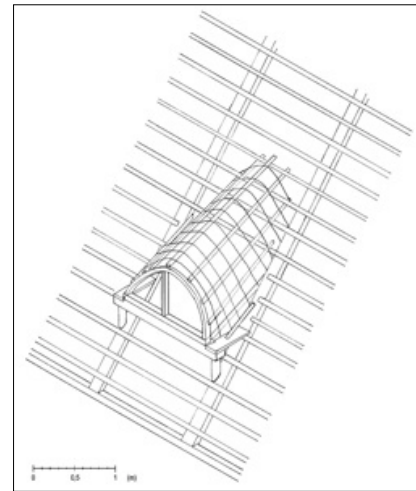

Bild 75. Typ 4

⁵⁷ Som exempel kan man se Norup och Sälshög, (Sälshög, homeja nr. 2, återfinns i bilaga 1) som sannolikt värderats som arkitektoniska prydnader i lika stor grad som de varit ljusinsläpp. I sammanhanget kan nämnas att Ingmar Melin vid olika tillfällen har täckt blindhomejor av Typ 4 vars enda syfte varit att skapa symmetri.

Bild 76. Ekeby sn. Ett fotografi från Folklivsarkivets insamlade dokument visar ett uthus som i denna studie har flest antal homejor på ett takfall. Homejorna är små men många och har här troligen också haft en vädrande funktion.

Homejans förändring över tid

Genom att undersöka funktion, form, placering och konstruktion kan vissa antaganden göras kring homejans ålder, men det måste kompletteras med ytterligare

byggnadsarkeologiska undersökningar och dendrokronologisk provtagning för att nå säkrare resultat. Undersökningsarbetet indikerar att Typ 1 och 5 är av äldre slag på allmogebebyggelse. Fotografier och uppmätningar gjorda på byggnader, av dessa typer av homejor, visar gårdar av ålderdomlig karaktär som inte förefaller att ha moderniserats. Byggnaderna är troligen uppförda på 1700-1800- talet och fotografierna är tagna omkring 1910-1927. På många av dessa byggnader är

Bild 77. Viken sn. Modern homeja från 70-talet med fem fönster!

det befintliga stråtaget slitet och är uppskattningsvis omkring 20-25 år gammalt och i några fall troligen ännu äldre. Detta medför att den senaste omtäckningen eller uppförandet av homejan senast skett i slutet av 1800-talet. De undersökta konstruktionsdelarna i Typ 1, 2 och 5 är antingen framtagna med yxa, långsåg eller ramsåg. På bild 78 syns ett slitage på homejans lucka. Ett beslag saknas och det syns en skarv mellan den översta brädan och den undre, på luckan. Detta visar att homejan har suttit tillräckligt länge för uppkomsten av slitage⁵⁸. Det finns ett samband mellan höjden på homejans öppning och längden på takfallet. Ett kort takfall gör att homejans öppning inte bör vara för hög då lutningen på homejan blir

⁵⁸ Clemensen (1937:59)

sämre och minskar livslängden på grund av sämre vattenavrinning. Det finns exempel på äldre homejor vars lutning har varit betydligt flackare än vad tillfrågade taktäckare tycker är lämpligt och bedömer som gott hantverk med nutida synsätt. En flack lutning förkortar livslängden avsevärt och medför därmed en större kostnad för kunden.⁵⁹ Men subjektiva bedömningar av vad som är bra eller dåligt går inte att okritiskt applicera över tid och rum.⁶⁰ Det är möjligt att man av funktionella eller estetiska skäl valt att göra homejan på ett visst sätt och varit medveten om att takets livslängd förkortas. Typ 1 bedöms vara av den äldre varianten, och höjden på dessa är omkring

80 cm, vilket inte är särskilt högt i förhållande till takfallet de sitter på.⁶¹ Efter undersökningsperioden har det framkommit nytt material som stärker teorin att typ 1 är av den äldre varianten. I boken *Bulhuse* står det: "I lader og stalder findes ind mod gardspladsen ofte anbragt smaa tagkviste "gævlinger" hvorigennem halm og hø kunde stikkes ind paa loftet over bjælkerne. Den ældste form består af en paa lejden fasttappet og fornaglet rundburet karm, bestaaende af krumme egeplanker, der som spær er overbladede og fornaglede foroven, og hvorover straataget hvæler sig som en hætte. En senere form er antagelig den firkantede karm, der er meget anvendt. I karmen er anbragt bræddemmerne."⁶² Se bild 78.

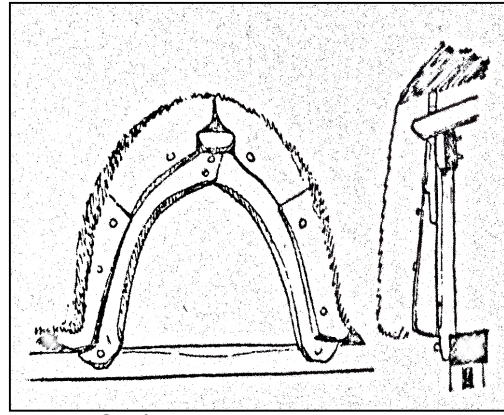

Bild 78. S. Bjært sn., Danmark. Frontens nederkant har ett urtag som är fastsatt med en dubb i lejden, tillskillnad från objekten som påträffats i fältarbetet, vilka är tappade i lejden. Observera att mitt-uppstændaren är synlig.

Bild 79. Tyrsterup sn., Danmark. Observera att luckan är fäst i lejden och öppnas utåt. I väggen under homejan finns ytterligare en lucka av två bräder. Den ena brädan sitter troligen fast i väggen och är förankrad i den andra med ett hängselbeslag. Se pil.

⁵⁹ Ingmar Melin 2011

⁶⁰ Traditionellt är takvinkeln på skånska stråtak minst 45°, (medan den traditionella takvinkeln på stråtak i Uppsverige är betydligt flackare, 33°-37° Arén, Hansson 1998:10). Vilket medför att vad som anses som "rätt" takvinkel skiljer sig geografiskt.

⁶¹ Längden på takfallen ser ut att ligga på omkring 4-5 m

⁶² Clemmensen (1937:66)

Det äldsta fotografiet som påträffats i undersökningsarbetet av Typ 2 är homejan på Blåherremölla. Fotografiet, se bild 31, är taget mellan 1910 och 1922. Kvarndelen som homejan sitter på byggdes om 1870, vilket gör det troligt att homejan uppfördes i samband med det. Gamla fotografier och befintliga homejor som använts för inlastning visar att uppståndarna ser ut att gå nästan ända upp till nocken. På det sättet kan konstruktionens öppning göras högre för att leva upp till de krav som ställs på funktionen. Typ 2 propageras av Löfvensköld och de undersökta objekten tyder på en datering till 1800-talets andra hälft. De byggnader som undersökts inom Typ 3 är troligtvis från 1700-1800-talet. Alla de undersökta homejornas bågar har vitt glas och träspröjs⁶³. Därför är de troligen inte äldre än från andra halvan av 1800-talet. Homejor som främjar belysningen till vinden och som sitter i skägget har enligt Folklivsarkivets insamlade material varit mycket vanligare än homejor som har samma funktion men är placerade en bit upp. En tänkbar orsak är att om homejan sitter i skägget blir lutningen brantare än om den

sitter en bit upp, om uppståndarna ansluter

på samma ställe på takfallet. De homejor som har undersökts av Typ 4 förefaller moderna och dateras till mitten på 1800-talet. Hela konstruktionen på exemplet från Nosaby är spikad med trådspik vilket tyder på att den är från slutet av 1800-talet. Typ 4 sticker ut i mängden när det gäller förändring över tid och är den typ av homeja som fortfarande byggs idag på moderna hus med vasstak. Funktionen är densamma som på 1800-talet men konstruktionen har förändrats. De homejor som är med i undersökningen är relativt små och de homejor som byggdes på 1970-talet och än idag är ofta större, flera meter breda och kan vara 1.5 m höga. Anledningen till att det är just denna typ av homeja som är vanligare i modern tid kan bero på att ljusinsläppet blir större och det blir lättare att inreda vinden om homejan sitter högre upp på takfallet.

Bild 80. Andrarum sn. 2011. Magasinet i Andrarum. Det är troligt att homejan uppfördes med Löfvenskölds ritning som förlaga då boken återfanns på slottets godsarkiv.

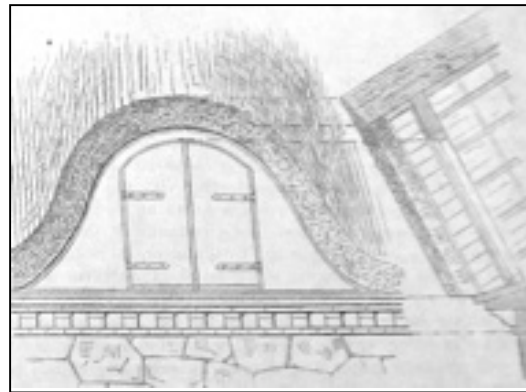

Bild 81. Boken som bilden är tagen ur är skriven 1868.

⁶³ Undantag från Axatorpet homeja nr 2 som har blyinfattat vitt glas, se bilaga 1.

I samband med rekonstruktioner utgår arbetet ofta utifrån ett fotografi. Det som kan utläsas av ett fotografi är form, placering och oftast funktion. Konstruktionen är svår att utläsa från ett fotografi eftersom homejans takkonstruktion vanligtvis är täckt med ett stråmaterial och fronten döljs ofta av ett fönster eller en lucka. I de fall fronten är öppen, d.v.s. saknar en lucka eller ett fönster, är det svårt att utifrån ett fotografi, som inte är medvetet taget för att visa homejan, urskilja fronten. Om originalhomejan är borta kan man med lite tur hitta bevarade konstruktioner i närområdet som kan ge en vägledning om lämplig placering, konstruktion och form. När arbete sker på taket blir stommen det primära eftersom det är vad som lämnas kvar som källmaterial till efterkommande generationer. Undersökningsarbetet i Skåne visar homejor med en takkonstruktion bestående av flera uppståndare. Detta kan vara kopplat till att alla homejor som undersökts i Skåne har en bågformad front. Homejor med fyrkantig front har i undersökningsarbetet haft en eller två uppståndare. Befintliga homejor av denna typ har endast påträffats i Danmark men fotografier från Folklivsarkivet visar att denna typ även har funnits i Skåne. I Danmark har det även påträffats en variant av Typ 5 där överliggaren är något bågformad och takkonstruktionen består av flera uppståndare. Det som behöver undersökas vidare inom detta är hur takkonstruktionerna ser ut på befintliga homejor av Typ 5 i Skåne. Det finns svårigheter i att tidsbestämma homejorna eftersom byggnaderna som de sitter på inte alltid har en känd ålder, och än mindre känd tidpunkt för uppförandet av homejan. Utifrån Folklivsarkivets insamlade material, verkar homejor inte ha varit allt för vanliga. I gårdsarkivet bildsamling hittades sammanlagt 168 enskilda homejor på 144 gårdar⁶⁴. Det verkar därför inte ha varit vanligt eftersom långt ifrån alla gårdar har haft homejor. Ytterligare undersökningar bör därför göras i fler arkiv till exempel Nordiska museets. Det behöver göras mer grundliga undersökningar om homejans historia än vad som ryms inom detta uppsatsarbete. Det är viktigt att undersöka tidsperspektivet för att kunna peka på eventuella skillnader i konstruktionen. Detta är extra viktigt i samband med arbeten på byggnadsminnen. För att kunna bevara mångfalden krävs god förmåga att kunna läsa av varje unikt objekt inför reparationer och restaureringar. Detta kan endast nås genom god hantverksskicklighet och iakttagelseförmåga. En skicklig hantverkare kan anpassa sig och efterlikna en äldre förlaga och inte bara vara duktig på att göra som man lärt sig. Bristen på kunskap öppnar för tolkningar och gör lokala traditioner sårbara för influenser från andra delar av landet och/eller europeiska traditioner. Detta anser jag är en nackdel då mycket av byggnadstraditionen ersätts; det gamla rivs bort utan dokumentation för att sedan glömmas bort. Denna studie kan vara ett underlag, stöd och vägledning för hantverkare och antikvarier när det gäller att bevara mångfalden av varianter av homejor.

⁶⁴ Homejor uppförda på 1960-70 talet är inte inräknade.

4. Litteratur- och källförteckning

4.1 Otryckta källor

Muntliga källor

Arén, Eje, Taktäckare. Eje Arén Stråtak

Hansson, Paul, Antikvarie. Nimas

Juhlin- Alftberg, Jimmy, Antikvarie. Regionmuseet, Kristianstad

Melin, Ingmar, Taktäckare. Knadriks Kulturbygg

Melin, Karl-Magnus, Timmerman, Arkeolog, Knadriks Kulturbygg

Nilsson, Sten, Taktäckare. Snickar Nilsson

Arkiv

Lund

Folklivsarkivet, Lunds universitet. Bildarkivet, se Bilaga 3.

Folklivsarkivet, Lunds universitet. Gårdsarkivet, se Bilaga 3.

4.2 Litteratur och tryckta källor

Arén, Eje och Hansson, Paul (1998). *Halmtak: historik och framtid kring skånsk taktäckning*. Kristianstad: Länsmuseum i Kristianstad

Antell, Olof & Lisiński, Jan (1988). *Fönster: historik och råd vid renovering*.

Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Bondegårde i Danmark. 1. udg. (2002). Stenstrup: Skib forlag i samarbejde med Landsforeningen for bygnings- og landskabskultur

Campbell, Åke (1928). *Skånska bygder under förra hälften av 1700-talet: etnografisk studie över den skånska allmogens äldre odlingar, hägnader och byggnader*. Diss.

Uppsala : Univ., 1929

Clemmensen, Mogens (1937). *Bulhuse: studier over gammel dansk træbygningskunst*. Tekst. Köpenhamn: Levin & Munksgaard

Dravnieks, Gunnar (1988). *Byggandets ord: betydelse, ursprung, historia*. Stockholm: Svensk byggtjänst

Hansson, Paul (1998). *Tomelilla byagård: Preliminär rapport av byggnadshistorisk förundersökning av Tomelilla byagård, Tryde socken, Tomelilla kommun i Skåne län*.

Länsmuseum i Kristianstad. Länsstyrelsen i Skånelän

Hazelius, Fritjof & Berlin, Karl (red.) (1918). *Skånska gårdar och hus: uppmättningsritningar*. [1]:3. Lund: Skånska fören. för byggnadskultur

Hidemark, Ove (red.) (1995). *Så renoveras torp och gårdar*. 6., [aktualiserade och rev.] uppl. Västerås: Ica

Holmberg, August (2006). *August Holmbergs byggnadslära*. Stockholm: Nordiska museets förlag.

Kaarup Jensen, Jørgen (1981). *Tækkebogen: et stråtag bliver til*. [København]:

Kirk, Frode (1980). *Bygninger på Frilandsmuseet*. København: Nationalmuseet

Lange, Ulrich (2008). *Ekonomibygnader på skånska herrgårdar: idéhistoriska speglingar i lantbrukens arkitektur*. Stockholm: Nordiska museets förlag.

Leche, Johan (1746). *Beskrifning öfver de skånska halmtaken ingifven..* [Stockholm]:

- Löfvenskiöld, Charles Emil** (1868). *Landtmannabyggnader, hufvudsakligen för mindre jordbruk*. Stockholm: Norestedt
- Mattisson, Karl** (1961). *Det sydsvenska halmtaket*. Lund:
- Melin, Karl-Magnus** (2009:3) *Hantverkarskunskap rörande skånsk träbyggnation på landet*. Knadriks Kulturbygg
- Melin, Karl-Magnus** (2011:2) *Blåherremölla kompletterande uppgifter till byggnadsminnesutredning*. Knadriks Kulturbygg
- Robertsson, Stig** (2002). *Fem pelare - en vägledning för god byggnadsvård*. 1. [uppl.] Stockholm: Riksantikvarieämbetets förl.
- Uldall, Kai, Michelsen, Peter, Stoklund, Bjarne & Kirk, Frode** (1975). *Frilandsmuseet: Nationalmuseets 7. afdeling : vejleder*. København: Nationalmuseet
- Åström, Hans** (1989) *Byggnader och miljöer i Göingebygd. 5, Knislinge. Broby: Kulturnämnden, Ö. Göinge kommun, Broby, 1989*

Elektroniska källor

- <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> sökord: Homeja
- http://www24.aname.net/~barapart/index.php?option=com_content&task=view&id=43&Itemid=66
- <http://www.byggnadsvard.se/byggnadskultur/spik-och-spikning>

4.3 Bildförteckning

1. Löfvensköld (1868:19)
2. Fritt efter Kirk, Frode (1980:107)
3. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Blåherremölla
4. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Blåherremölla
5. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Rømø
6. Folklivsarkivet. V. Sallerup nr.7, V. Sallerup sn, Harjager hd, G-nr. 671. Foto: 1931 Albert Nilsson
7. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Lundager
8. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Blåherremölla
9. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Pebringe
10. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Norup
11. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Norup
12. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Rømø
13. Gård från Lundager, Fyn. Frilandsmuseet (2011)
14. Uldall, Kai, Michelsen, Peter, Stoklund, Bjarne & Kirk, Frode (1975). Gård från Lundager
15. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Lundager
16. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Lundager
17. Ritning Therese Melin (2011) Konstruktionsritning, Lundager
18. Ritning Therese Melin (2011) Konstruktionsritning, Lundager
19. Gård från Lundager, Fyn. Frilandsmuseet.
20. Folklivsarkivet. Austringagården Knislinge sn, Ö. Göinge. Gnr. 1334:1-3 Foto: Albert Nilsson 1932

21. Austringagården 2011
22. Clemmensen (1937: text: 38, fig. 39) Gamlegard, Alken, Dover sn., Hjelmslev hd.
Foto: M.Cl 1914
23. Blåherremölla (2011)
24. Blåherremölla (2011). Skiss gjord av Sanna Jonasson
25. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Blåherremölla
26. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Blåherremölla
27. Ritning Therese Melin (2011) Konstruktionsritning, Blåherremölla
28. Folklivsarkivet. Gussaröd nr1, Andrarum sn, Albo hd. Gnr 46
29. Blåherremölla Kalle Melin 2011:2 *Kompletterande uppgifter till byggnadsminnesutredning* Foto: Bo Swensson 1972
30. Blåherremölla (2011)
31. Blåherremölla Kalle Melin 2011:2 *Kompletterande uppgifter till byggnadsminnesutredning* Foto: Okänd fotograf, tagit mellan 1911-1920.
32. Gård från Pebringe. Frilandsmuseet (2011)
33. Uldall, Kai, Michelsen, Peter, Stoklund, Bjarne & Kirk, Frode (1975). Gård från Pebringe
34. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Gård från Pebringe
35. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Gård från Pebringe
36. Ritning Therese Melin (2011) Konstruktionsritning, Gård från Pebringe
37. Folklivsarkivet. Fjelie nr 20, Fjelie sn, Skytts hd, Gnr. 2261:1-13 Foto: G. Eriksson 1952
38. Folklivsarkivet. Venneberga, Östra Strö sn, Frosta hd. Gnr. 249. Foto: Albert Nilsson 1928
39. Tomelilla byagård Tryde sn, Ingelstad hd 2011
40. Folklivsarkivet. Tomelilla byagård. Tryde sn, Ingelstad hd Gnr 10809 8930 Foto: okänt
41. Folklivsarkivet. Lindby nr9, Svenstorp sn, Vemmenhög hd Gnr. 1393:3-4 Foto: Aina Stenklo 1941
42. Norup, Färlöv sn, Ö. Göinge 2011
43. Norup. Skiss gjord av Camilla Melin 2011
44. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Norup
45. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Norup
46. Ritning Therese Melin (2011) Konstruktionsritning, sektion, Norup
47. Nosaby, Nosaby sn, villands hd 2011
48. Nosaby, Nosaby sn, villands hd 2011
49. Nosaby, Nosaby sn, villands hd 2011
50. Norp, Färlöv sn, Ö. Göinge Foto: 1911
51. Norup, Färlöv sn, Ö. Göinge Foto 2011
52. Gård från Rømø, Frilandsmuseet (2011)
53. Uldall, Kai, Michelsen, Peter, Stoklund, Bjarne & Kirk, Frode (1975). Gård från Rømø
54. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Gård från Rømø
55. Ritning Therese Melin (2011) Vy, Gård från Rømø
56. Ritning Therese Melin (2011) Konstruktionsritning, Gård från Rømø
57. Hazelius, Berlin(1918) Värbykälla, Bara sn, Bara hd. Uppmätning: 2:dre Skånska landtbyggmästarekursen å Hvilans folkhögskola, 1916.

58. http://www24.aname.net/~barapart/index.php?option=com_content&task=view&id=43&Itemid=66
59. Clemmensen (1937: text: 43, fig.43) Himmelstrups gård Vejstrups sn, N. Tyrstrup hd Foto M. Cl. 1927
60. Folklivsarkivet. Venneberga nr2, Ö. Strö sn, Frosta hd. Gnr. 259. Foto: Albert Nilsson 1928
61. Lange 2008:103. Tecning: Fritz von Dardels mitten på 1800-talet
62. Clemmensen (1937: text: 149,fig.161) Gård nr2 i Djurröd Foto: M.Cl 1927.
63. Austringagården. Hazelius, Berlin (1918[1:3]:30)
64. Folklivsarkivet. V. Kärrstorps sn, Oxie hd. Foto: G. Hobroh 1939
65. Clemmensen (1937: tavle: 8-9) Tyrstrup Præstegaard. Tyrstrup sn., S. Tyrstrup hd., Jylland, Danmark
66. Folklivsarkivet Skepparp nr. 3, Ravlunda sn. Albo hd. Foto: Gotthard Gustavsson 1928
67. Folklivsarkivet. Ravlunda nr. 27. Ravlunda sn. Albo hd. Foto: Gotthard Gustavsson 1925
68. Folklivsarkivet. Prästgården. Örtofta sn. Harjagers hd. Foto: Albert Nilsson 1929
69. Clemmensen (1937: tavle: 5) Birks Gaard, Agtrup. S. Bjært sn., N. Tyrstrup hd., Jylland, Danmark
70. Folklivsarkivet. Åkaröd nr1, Brösarp sn, Albo hd. Gnr. 55 Foto: Gotthard Gustafsson 1928
71. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Lundager
72. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Blåherremölla
73. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Gård från Pebringe
74. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Norup
75. Ritning Therese Melin (2011) Snett uppifrån, Gård från Rømø
76. Folklivsarkivet. Gidsholmsgården. Ekeby sn. Luggude hd. Foto: Mårten Sjöbeck 1927
77. Folklivsarkivet Skonaren2, Viken 10, Luggude Foto: H.J, B.F, G.E 1969
78. Clemmensen (1937: text: 66, fig. 67) Henrik Bramsens Gaard, S. Bjært. S. Bjært sn., N. Tyrstrup hd.,
79. Clemmensen (1937: text: 59, fig. 57) Tyrsterup Prästgård, Tyrstereup sn, Tyrsterup hd, Foto: M Cl 1923
80. Magasinet i Andrarum, Andrarum sn, Albo hd. 2011
81. Löfvensköld (1868:19)

Bilaga 1

Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 1. Austringagården, Knislinge sn, Östra Göinge hd.

Gårdens boningshus utgörs av en ryggåstuga med tillhörande härbärgen och uthus, från uppskattningsvis 1750 till början på 1800-talet.¹ Homejan sitter på uthuset och vetter mot innergården. Numera är stråttaket utbytt till ett tegeltak som ligger på råspons. Hela homejans takkonstruktion samt byggnadens takläkt saknas. Det enda ursprungliga som är kvar är homejans front och lucka. Fronten på homejan är 112 cm bred och 88 cm hög. Takvinkeln är 44° och homejans lutning är idag 20°. Fronten är delvis klädd med bräder och dörren för öppningen täcker fronten på insidan, vilket komplicerade undersökningsarbetet något. Fiberriktningen gick dock att urskönja och likt övriga undersökta exempel av denna typ följde fiberriktningen formen på fronten. Det tyder på att de två styckena är uttagna ur naturligt krokigt timmer. En del av skarven kunde ses underifrån och genom dialog med timmerman Kalle Melin kom vi fram till hur den troligtvis är skarvad. Fronten består av två krokiga timmer som är hopsatta "halvt i halvt" med dubb eller spik och är tappad i lejden.

Bild 1. Knislinge sn. Austringagården 2011. Brädor täcker för fronten.

Bild 2. Knislinge sn. Austringagården, Troligen äldsta fotografiet på gården. Observera lutningen på homejan och slitningen på homejeskägget.

Bilaga 1 Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 1. Frilandsmuseet. Gård från Lundager, Fyn, Danmark. Homeja nr 2

Gården från Lundager har sammanlagt tre homejor. Homeja nr 1 presenterades i undersökningen i kap. 2.2. Homeja nr 2 sitter på gårdens motsatta länga till homeja nr 1. Den är placerad över en dörröppning till ett uthus och vetter mot innergården. Fronten på homejan är 105 cm bred och 83 cm hög. Den är inte tappad i lejden, vilket övriga undersökta objekt av denna typ är, utan lejden kloar om nederdelen på fronten och är säkrad med en dubb. Se pil, bild 3. Eftersom lejden slutar vid homejan finns det en överliggare ovan dörren som binder ihop dörrstolparna. Homejans takkonstruktion består av en uppståndare och flera homejeläkt.

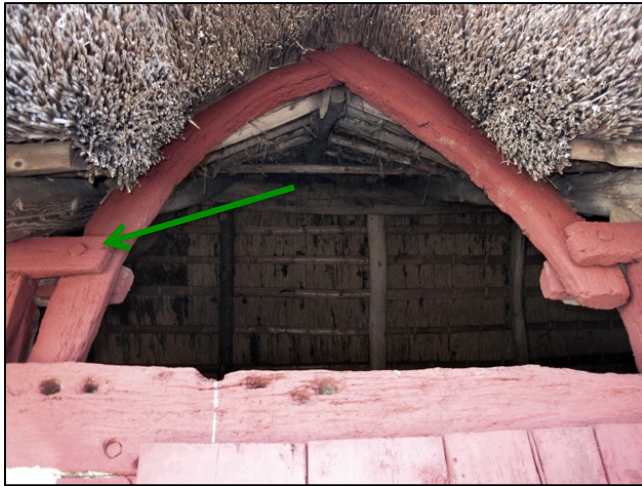

Bild 3. Gård från Lundager. Homeja nr 2. Fronten består av två krokiga timmer, sammansatta halvt i halvt och säkrade med dubb.

Bild 4. Gård från Lundager. Homeja nr 2. Överliggaren över dörren går kant i kant mot den andra stolpen på dörrens vänstra sida. Dörrstolpen på vänster sida om dörren är tappad i överliggaren och överliggaren är tappad i stolpen på dörrens högra sida.

Bilaga 1

Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 2. Magasinet, Andrarum sn, Albo hd

Homejan på magasinet i Andrarum är en stor inlastningshomeja, 4.10 m bred och 1.47 m hög. Fronten består av två stolpar och en bågformad överliggare samt två sidostycken som ansluter vid stolparna och sedan fortsätter ner till lejden. Homejan sitter i taksågget ovanför magasinets huvudport. Takvinkeln är 50° och homejans lutning är 35°. Byggnaden har en stabil takkonstruktion med 25 takläkt av varierande bearbetning (huggna, obarkade och sågade). Homejans takkonstruktion består av 15 obarkade uppståndare av granslanor och 17 homejeläkt av både hassel och armeringsjärn som sitter med ca 15-17 cm cc-avstånd. Det är ett relativt nylagt vasstak bundet med galvad tråd. Homejan är troligen från andra halvan av 1800-talet.

Bild 5. Andrarum sn. Magasinet.
Detta är den bredaste homejan som påträffats i fältarbetet.

Bild 6. Andrarum sn. Magasinet.
Homejan har stabiliserats invändigt med en ram som stabiliserar uppståndarna. Se pil. Denna förändring är gjord vid den senaste omtäckningen, omkring slutet av 1990-talet, eller gången innan det, mitten på 1900-talet.

Bilaga 1
Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 2. Sälshög gamlegård, Tryde sn, Ingelstad härad

Gården är kringbyggd och har två homejor som vetter mot innergården. Homeja nr 1 presenteras nedan och homeja nr 2 presenteras som Typ 3, sida sju.

Homeja nr 1. Uthuset

Homejan sitter på uthuslängan och är 2.15 m bred och 1.20 m hög. Taklutningen är 48° och homejans lutning är 37°. Tyvärr finns varken uppståndare eller homejeläkt kvar då hela taket är omlagt. Det enda ursprungliga som finns kvar av homejan är fronten som består av två stolpar och en rak överliggare samt två bågformade sidostyckena som ansluter vid stolparna och fortsätter ner i lejden. Homejan har en modern ram som sitter en bit upp på homejans takkonstruktion som ger ett extra stöd för att bära taket.

Bild 7. Tryde sn. Sälshög gamlegård.
Homejan har en tydlig klockformad front.

Bild 8. Tryde sn. Sälshög gamlegård.
Sidostyckena på fronten är troligen ramsågade och bredden på sidostyckena varierar från 20 cm till 8 cm och är 1 ¼" tjock.

Bilaga 1

Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 3. Axatorpet, Hammenlöv sn, Skytts hd

Axatorpet är en kringbyggd gård som flyttades till nuvarande plats ca 1807- 1808. Gården har två homejor. En är placerad mellan bostadshus och uthus och vetter mot innergården och den andra sitter tvärsöver på samma länga men vetter mot trädgården.

Homeja nr 1

Fronten på homejan är 123 cm bred och 93 cm hög. Den är placerad ovanför huvudentrén och i anslutning till vindstrappan. Taklutningen är 52° och homejans lutning är 35°. Homejans front och fönsterbåge är original. Fönstret har inga beslag vilket tolkas som att det inte har varit öppningsbart. Frontens konstruktion var svår att tyda på grund av den utvändiga utsmyckningen men av insidan konstaterades att det är två sidostycken med en överliggare. Dess sammansättning gick inte att utläsa eftersom tjockleken på timret doldes av bräderna på utsidan. Takkonstruktionen har 18 sågade läkt varav 17 är bindläkt. Det finns sex uppståndare av sågad läkt som är spikade i fronten och totalt sex homejeläkt varav två är armeringsjärn.

Homeja nr 2

Fronten på homejan är 109 cm bred och 95 cm hög. Taklutningen är 52° och homejans lutning är 40°. Utöver fronten är även uppståndarna original. Frontens sammansättning var svår att se men kunde tydas från insidan. Den består av två stolpar och en överliggare. Bågarna är blyinfattade och det finns beslag på insidan som visar att bågarna kan vara från 1700-talet. Bågarna har troligtvis suttit på bostadshuset och sedan flyttats upp till homejan vid fönsterbyte. Takkonstruktionen har 15 sågade läkt varav 14 är bindläkt. Fem uppståndare är huggna på två sidor och en har blivit ersatt till sågad. Uppståndarna står på högkant och är ca 3.5" tjocka och 4-8" höga.

Bild 9. Hammenlöv sn. Axatorpet. Homeja nr 1. Observera den icke traditionella vinkeln på taksågget samt vingarna på homejans skägg.

Bild 10. Hammenlöv sn. Axatorpet. Homeja nr 2. Taksågget är uppslaget på det traditionellt skånska viset, ca 90° mot taket.

Bilaga 1

Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 3. Tomelilla byagård, Tryde sn, Ingelstads hd

Den kringbyggda gården är uppförd under första halvan av 1800-talet². Denna homeja skiljer sig konstruktions- och utseendemässigt från övriga exempel av denna typ. Den har placerats i Typ 3 eftersom den troligtvis främst har fungerat som ljusinsläpp till vinden. Avståndet mellan stolparna är väldigt kort och gör det svårt att använda den för inlastning. Fronten på homejan är 230 cm bred och 80 cm hög och den är placerad ovanför ett fönster och i anslutning till vindstrappan. Taklutningen är 49° och homejans lutning är 33°. Läkten och uppståndarna har blivit ersatta med sågad läkt och taket är bundet med galvad tråd. Det finns 12 homejeläkt av obarkad hassel som troligen har ersatt de tidigare homejeläkt som också bör ha varit av hassel. Karmen till fönstret består av två stolpar och en överliggare som är spikad i stolparna. För att erhålla bågformen på fronten är ytterligare en överliggare infälld i stolparna, tagen i ett stycke och utav ek. Med tanke på den böjda formen bör den vara tagen ur ett naturligt krokigt timmer. Överliggaren möts av två raka sidostycken som är tappade i lejden.

Bild 11. Tomelilla sn. Tomelilla byagård. Observera det korta takfallet.

Bild 12. Tomelilla sn. Tomelilla byagård. Homejan är omtäckt med halm men hela takkonstruktionen är utbytt.

² Hansson (1998:3)

Bilaga 1 Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 3. Sälshög gamlegård, Tryde sn, Ingelstads hd

Boningshus

Homejan sitter på boningshuset ovan ett fönster. Fronten är 225 cm bred och 105 cm hög. Taklutningen är 48° och homejans lutning är 37°. Stråttaket har blivit ersatt med plåt men originalläkt, uppståndare och homejeläkt finns kvar. Takfallet har 22 läkt varav 21 är bindläkt. Homejan har 13 uppståndare som är huggna på två sidor. Uppståndarna står på högkant och är ca 1-1.5" tjocka och 3" höga. Uppståndarnas

nederdelar är spikade i fronten som är av fur. De två uppståndarna i mitten på stommen går ända upp till den sista bindläkten på takfallet. Homejeläkten utgörs av 16 obarkade hasselkäppar. Stolparna är placerade intill fönstret. Därför har den troligtvis inte varit till för inlastning, snarare ett försök att likna en frontespits. Ägarnas privata fotografier samt fotografier från Folklivsarkivet visar att det runda fönstret fanns på plats 1933³.

Bild 13. Tryde sn. Sälshög gamlegård. Fönstret är litet i förhållande till storleken på homejan

Bild 14. Tryde sn. Sälshög gamlegård. Homejans takkonstruktion har blivit förstärkt av två moderna ramar på insidan som stöttar uppståndarna. Förändringen har troligen gjorts i samband med bytet från stråttak till plåttak.

Bild 15. Tryde sn. Sälshög gamlegård. Notera att fönstret sitter snett på det gamla fotografiet samt ett takfönster till vänster om homejan som släpper in ljus på vinden.

³ Ingelstad, Tryde, Sälshög nr.18, G nr. 9160

Bilaga 1
Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 5. Frilandsmuseet. Gård från Lundager, Fyn, Danmark.

Detta är en ovanlig konstruktion eftersom den är så pass låg. Homejans front är 95 cm bred och omkring 45 cm hög. Stolparna är 3.5" breda och 4" tjocka och tappade i lejden. Överliggaren är 3.5" hög och 4" tjock. Luckans gångjärn sitter i nederkanten och är fästa i lejden så luckan fälls utåt och ner. Två uppståndare ansluter till takets femte läkt.

Bild 16. Gård från Lundager. Eftersom konstruktionen är så pass låg, smälter den lätt in i takfallet.

Bild 17. Gård från Lundager. Observera de korta uppståndarna.

Bild 18. Venneberga sn. Två homejor som liknar homejan på bild 16 har påträffats på en gård från Folklivsarkivets gårdsarkiv. Bilden visar en homeja som saknar lucka eller fönster. Den andra homejan på gården har ett fönster för öppningen. Se bild 60, sida 36 i undersökningsdelen.

Bilaga 1

Presentation av övriga undersökta homejor

Typ 5. Frilandsmuseet. Träskomagerhus från Kirke-Søby, Danmark

Byggnaden är omnämnd 1819 och sedan i samband med ombyggnation 1839. Fronten på homejan är 68 cm bred och 48 cm hög. Den sitter till vänster om en bakugn. Den vänstra stolpen är av fur eller gran 4"x4" och den högra i ek, 5" bred och 4" tjock. Den saknar understycke, är direkt tappad i lejden. Ovanstycket är 2.5" hög och 4" bred.

Bild 19. Träskomakarhus från Kirke-Søby. Homejan är endast uppmätt utifrån men det syns att det är två uppståndare som är fästa i överliggaren. På dessa ligger en läktbit som skäggbreda.

Typ 5. Frilandsmuseet. Husmandshus från Ødis Bramdrup ved Kolding, Danmark

Byggnaden nämns 1790 men har blivit tillbyggd och ombyggd. Fronten på homejan är 88 cm bred och 82 cm hög. Stolparna är ca 4" breda och 3" tjocka. Över och understyckena är 3" tjocka och 3" breda. Taklutningen är 50° och homejans lutning är 43°. Det finns 15 läkt som alla är bindläkt samt ett extra stöd till uppståndaren som ligger mellan sparrarna. Uppståndaren sitter fast i ett hak mitt på överstycket.

Bild 20. Husmandshus från Ødis Bramdrup ved Kolding. Det sitter en avtagbar dörr för öppningen i en fals som hålls på plats med två knadrikar.⁴

Bild 21. Husmandshus från Ødis Bramdrup ved Kolding. Sparrarna sitter i jämförelse med andra homejor långt från stolparna.

⁴ Vred som består av en träbit fastsatt med en spik eller dubb som håller exempelvis ett fönster eller lucka stängd.

Bilaga 1

Presentation av övriga undersökta homejor

Bildförteckning

1. Austringagården, Knislinge sn. Östra Göinge hd. 2011
2. Erixon, Sigurd (1982[1947]:270) Austringagården, Knislinge sn. Östra Göinge hd.
Foto: Axel Nilsson, årtal okänt.
3. Frilandsmuseet. Gård från Lundager, Fyn, Danmark 2011
4. Frilandsmuseet. Gård från Lundager, Fyn, Danmark 2011
5. Magasinet. Andrarum sn. Albo hd. 2011
6. Magasinet. Andrarum sn. Albo hd. 2011
7. Sälshög Gamlegård. Tryde sn. Ingelstads hd. 2011
8. Sälshög Gamlegård. Tryde sn. Ingelstads hd. 2011
9. Axatorpet, Hammenlöv sn. Skytts hd.
10. Axatorpet, Hammenlöv sn. Skytts hd.
11. Tomelilla byagård. Tryde sn. Ingelstads hd.
12. Tomelilla byagård. Tryde sn. Ingelstads hd.
13. Sälshög Gamlegård. Tryde sn. Ingelstads hd.
14. Sälshög Gamlegård. Tryde sn. Ingelstads hd.
15. Folklivsarkivet. Sälshög nr.18, G nr. 9160, Tryde sn. Ingelstad hd. Foto: E. F 1933
16. Frilandsmuseet. Gård från Lundager, Fyn, Danmark. 2011
17. Frilandsmuseet. Gård från Lundager, Fyn, Danmark. 2011
18. Folklivsarkivet. Venneberga nr2, Gnr. 259, Ö. Strö sn. Frosta hd. Foto: Albert Nilsson 1928
19. Frilandsmuseet. Træskomakarhus från Kirke-Søby, Danmark 2011
20. Frilandsmuseet. Husmandshus från Ødis Bramdrup ved Kolding, Danmark 2011
21. Frilandsmuseet. Husmandshus från Ødis Bramdrup ved Kolding, Danmark 2011

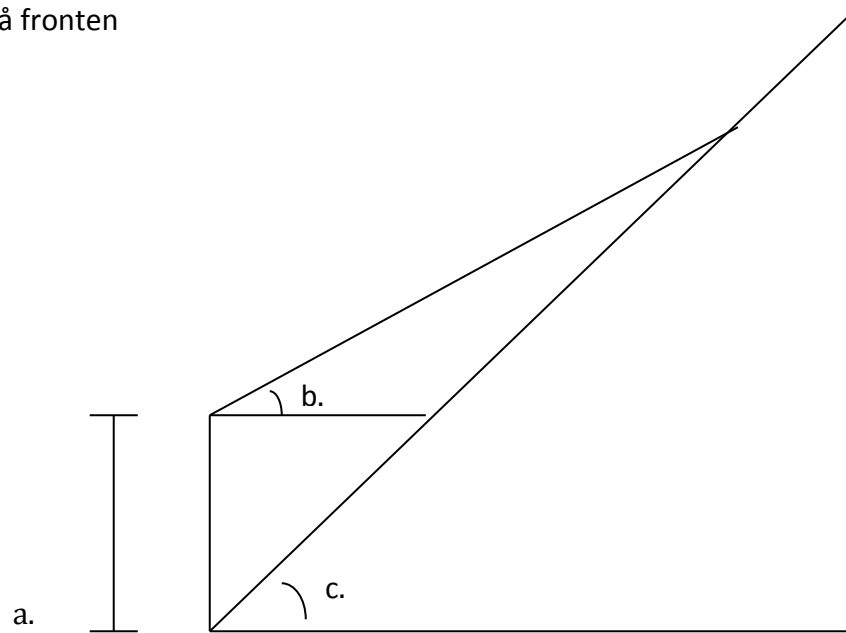
Index: undersökta homejor

Gård	Höjd Front (cm)	Vinkel homeja	Vinkel tak	Bredd Front (cm)	Antal läkt	Antal bindläkt	cc läkt	Antal uppstånd-are	Antal homejeläkt	cc homejeläkt	Typ	Övrigt
Nosaby	80	-	-	170	-	-	-	-	-	-	4	
Norup frams.	59	36°	48°	110	16	15	30	7	7	30	4	boning
Norup baks.	66	32°	48°	116	16	15	30	9	9	25-30	4	boning
Austringagården	88	20°	44°	112	-	-	-	-	-	-	1	uthus
Andrarum	147	35°	50°	410	25	24	30	15	-	15-17	2	uthus
Sälshög boning		37°	48°	225	22	21	30-35	13	16	20-25	3	boning
Sälshög uthus	120	37°	48°	250	-	-	-	-	-	-	2	uthus
Tomelilla	80	33°	49°	230	17	16	25	11	12	21-26	3	boning
Blåherremölla	167	32°	48°	341	18	17	30	-	12	15-25	2	uthus
Axatorp 1	93	35°	52°	123	18	17	24	7	6	17-22	3	boning
Axatorp 2	95	40°	54°	109	15	14	30	5	7	20	3	boning
Lundager 1	88	-	-	108	14	13	25	1	7	20-25	1	uthus
Lundager 2	83	-	-	105	-	-	-	-	-	-	1	uthus
Lundager 3		-	-	95	-	-	-	-	-	-	5	uthus
Kirke- Søbby, Fyn	70	-	-	85	-	-	-	-	-	-	5	
Kirke- Søbby, Fyn	48	-	-	68	-	-	-	-	-	-	5	
Pebringe, Sjælland	79	35°	49°	75	14	13	25-30	5	9	20	3	boning
Kalvehave, Sjælland	70	48°	50°	90	14	13	35	5	-	30	3	
Kalvehave, Sjælland	62	-	-	54	17	17	-	-	-	-	5	
Ellesten, Fyn	94	-	-	122	-	-	35	-	-	-	5	
Ødis Bramdrup	110	-	-	100	-	-	-	-	-	-	5	
Kølvrå, Midtjylland	82	43°	50°	88	15	-	35	1	-	-	5	
Fjellerup, Djursland	110	-	-	112	-	-	-	-	-	-	5	uthus
Rømø, Sønderjylland	82	-	-	78	18	17	25	2	11	25	5	uthus
Kilehuset	40	42°	48°	50	27	26	-	2	-	-	5	

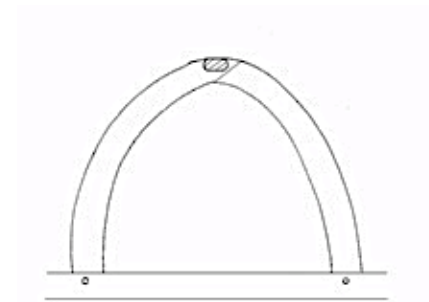
Index: undersökta homejor

Förklaring för Index över undersökta homejor

- a. höjd på fronten
- b. vinkel på homejans takfall
- c. vinkel på takfallet
- d. bredd på fronten

Genomskärning

d.

Framifrån

Bilaga 3 Index

gårdsarkivet och b -arkivet

Folklivarkivet i Lund. Gårdsarkivet								
Härad	Socken	By/Gård	G-nr, Sida	År, fotograf	Byggnad	Typ	Foto nr.	Övrigt
Albo	Andrarum	Fågeltofta	13, 17	1926 G.G	boning	4	5689	
Albo	Brösarp	Bertilstorps by	33, 38	1926 G.G	boning	2	5716	
Albo	Brösarp	Drakamöllan	44, 60	1928 G.G	boning	3	5722	
Albo	Brösarp	Gussaröd nr.1	46, 8	1928 G.G	uthus	2	5734	
Albo	Brösarp	Gussaröd nr.1	46, 8	1928 G.G	uthus	2	5734	
Albo	Brösarp	Gussaröd nr.1	46, 14	1928 G.G	vagnsport	2	5737	
Albo	Brösarp	Gussaröd nr.1	46, 7	1928 G.G	uthus	2	5740	
Albo	Brösarp	S. Björstorp	51, 22	1926 G.G	uthus	2	5780	
Albo	Brösarp	S. Björstorp	51, 22	1926 G.G	boning	3	5781	
Albo	Brösarp	S. Björstorp	51, 22	1926 G.G	uthus	2	5781	
Albo	Brösarp	Torrestaröd	55, 8	1928 G.G	boning	3	5792	
Albo	Brösarp	Åkaröd nr. 1	55	1928 G.G	boning	3	5797	
Albo	Eljaröd	Ludaröd nr. 5	128, 42	1928 G.G	boning	3	5803	
Albo	S. Mellby	Kivik	96, 7	1925 S. L	boning	3	5815	
Albo	S. Mellby	Prästgården	97, 26	1927 G.G	boning	3	5821	
Albo	S. Mellby	Prästgården	97, 29	1927 G.G	boning	3	5827	
Albo	S. Mellby	S. Mellby nr. 12	98, 14	1926 G.G	boning/uthus	3	5830	
Albo	S. Mellby	S. Mellby nr. 12	98, 14	1926 G.G	boning	3	5831	
Albo	Raflunda	Raflunda nr. 7	72, 14-16	1928 G.G	boning	2	5840	
Albo	Raflunda	Raflunda nr. 12	73, 37	1925 G.G	boning	2	5845	
Albo	Raflunda	Raflunda nr. 27	77, 13	1925 G.G	boning	3	5848	
Albo	Raflunda	Skepparp nr. 3	79, 43	1928 G.G	boning	2	5854	
Albo	Rörium	Rörium nr. 34	95, 16	1925 G.G	uthus	2	5859	
Albo	Rörium	Vik nr. 16	2044, 9	1929 H.O		5	5862	
Albo	St. Oolf	St. Olof gård	125, 25	G.G ?	boning	3	5873	
Bara	Bara	Killehuset	6514, 43	1979 T.E	boning	5	5875	Omjord 5:a till en 3:a
Bara	Bara	Prästgården	325, 5	1929 G.B		3	5901	

Bilaga 3 Index
gårdsarkivet och b -arkivet

Bara	Bara	Prästgården	325, 4	1929 G.B	boning	3	5926	
Bara	Bara	Prästgården	325, 15	1929 G.B	uthus	1	5930	
Bara	Bara	Prästgården	325, 15	1929 G.B	uthus	1	5931	
Bara	Bara	Torup	325, 16	1929 G.B	boning	3	6090	
Bara	Bara	Torup, Djurslöv	325, 54	1929 G.B	boning	3	6102	
Bara	Kyrkheddinge	Vallby nr. 10 Smedja	331, 10	1929 G.B	boning	3	6134	
Bara	Lyngby 1	Bökesåkra nr. 4	1449, 57	1942 I.I	boning	3	6150	
Bara	Lyngby 2	Hessleberga nr. 1	332	1929 G.B	boning	3	6164	
Bara	Mölleberga 1	St. Mölleberga nr. 4	342	1930 A.N	boning	3	6176	
Bara	Mölleberga 1	St. Mölleberga nr. 4	342	1930 A.N	uthus	1	6177	
Bara	Tottarp 1	Djurlöv	333	1929 G.B	boning	3	6184	
Bara	Tottarp 1	Kabbarp nr. 11	333 2346	1929 G.B	boning	3	6189	
Bara	Tottarp 1	Kabbarp nr. 11	333	1929 G.B	boning	3	6192	
Bara	Tottarp 2	Tirup nr. 4	344 1383	1930 A.N	uthus	1	6198	
Bara	Uppåkra	Uppåkra nr. 40.8	345	1929 A.N	boning	5	6205	
Bara	Uppåkra	St. Uppåkra nr. 3, gamlegård	334	1929 G.B	boning	3	6209	
Bjäre	V. Karup	Småryd, smårydsgården	2447	1965 S.H, N-A.B	boning	4	6215	
Frosta	Borrlunda	Prästgården	141	1928 A.N	uthus	1	6224	
Frosta	Borrlunda	Prästgården	141	1928 A.N	boning	3	6226	
Frosta	Borrlunda	Prästgården	141	1928 A.N	uthus	2	6230	
Frosta	Bosjökloster	Klindt prästgård	1481	1929 A.N	boning	3	6245	
Frosta	Bosjökloster	Klindt prästgård	1481	1929 A.N	boning	3	6249	
Frosta	Gudmuntorp nr. 1	Mariannelund	163	1928 A.N	boning	4	6269	
Frosta	Gudmuntorp nr. 1	Pugerup	1154	1929 K.F	boning	3	6273	Saknar öppning
Frosta	Gårdståga	V. Gårdstånga nr. 3	359	1929 I.I	uthus	2	6288	
Frosta	Hammarlunda 1	Hammarlunda nr. 3	1160	1929 E.A	boning	3	6294	
Frosta	Hammarlunda 1	Hunneberog nr. 3	170	1928 A.N	boning	3	6301	
Frosta	Holmby	Slogstorpskvarn	1566	1947 S.S	boning	4	6305	
Frosta	Holmby	Holmby nr	173	1928 A.N	boning	2	6310	

Bilaga 3 Index
gårdsarkivet och b -arkivet

Frosta	Holmby	Tängselsås	184	1928 A.N	boning	3	6316	
Frosta	Holmby	Tängselsås	184	1928 A.N	boning	3	6322	
Frosta	Högseröd	Högseröd nr. 10	175	1928 A.N	boning	1	6326	
Frosta	Högseröd	Västraby	1571	1947 S.S	boning	3	6334	
Frosta	Höör 2	Maglasäte nr. 12	193	1927 A.N	boning	3	6347	
Frosta	Lyby 1	Norrtoll nr. 2	220	1928 A.N	boning	3	6354	
Frosta	S. Rörum	Ekastorp nr.1	232	1926 G.G	uthus	5	6428	
Frosta	Svensköp	Kilhult	239	1928 A.N	boning	3	6517	
Frosta	Ö. Strö 1	Ö. Strö nr. 16	252	1928 A.N	boning	3	6521	
Frosta	Ö. Strö 1	Ö. Strö nr. 16	252	1928 A.N	boning	3	6521	
Frosta	Ö. Strö 1	Venneberga	249	1928 A.N	boning	3	6524	
Frosta	Ö. Strö 1	Venneberga nr. 2	250	1928 A.N	boning	5	6533	
Frosta	Ö. Strö 1	Venneberga nr. 2	250	1928 A.N	boning	5	6534	
Frosta	Ramsåsa	Ramsåsa nr. 23	732	1932 E.F	boning	2	6553	
Färs	Tolånga	Tolångaby nr. 3	651	1931 E.F	boning	3	6626	
Färs	Tolånga	Hörr nr. 1	653	1931 E.F	boning	2	6635	
Färs	Ö. Kärrstorp	Ö. Kärrstorp nr. 6 Gamlegård	664	?	boning	3	6666	
Gärds	Maglehem	Blåherremölla	8926 10743	1930 A.S	uthus, kvarn	2	6684	
Gärds	Träne	Venestads by	9185	1933 E.F	boning	3	6689	
Gärds	Kävlinge	Kävlinge, gamla bolagsgården	2150	?	boning/uthus	3	6725	
Gärds	Kävlinge	Kävlinge, gamla bolagsgården	2150	?	boning/uthus	3	6725	
Harjager	V. Sallerup	V. Sallerup nr. 7	671	1931 A.N	boning	3	6739	
Harjager	Örtofta	Prästgården	1220	1929 A.N	boning	4	6757	
Harjager	Örtofta	Prästgården	1220	1929 A.N	boning	4	6761	
Harjager	Örtofta	Prästgården	1220	1929 A.N	boning	4	6761	
Harjager	Örtofta	Prästgården	1220	1929 A.N	boning	4	6761	
Harjager	Hammenhög	Klockaregård	9213	?	uthus	2	6783	
Ingelstad	Hörup	Husmanshus	9140	1933 E.F	boning	3	6828	
Ingelstad	Ingelstorp	Ingelstorps klockaregård	1998	1953 B-A.P	boning	3	6836	

Bilaga 3 Index
gårdsarkivet och b -arkivet

Ingelstad	Ingelstorp	Ingelstorps klockaregård	1998	1953 B-A.P	boning	3	6837	
Ingelstad	Tomelilla	Tomelila byagård	10809 8930	?	boning	2	6868	
Ingelstad	Tryde	Sällshög nr. 18	9160	1933 E.F	boning	3	6882	
Järrestad	Järrestad	Grödstorp nr. 7	754	?Nils?	boning	2	6911	
Luggude	Brunby 15	Kullatorp, Kullagården 1:2	3740	1973	uthus	2	6941	
Luggude	Ekeby	Gidsholmsgård	451	1927 M.S	uthus	4	6952	*7
Luggude	Ekeby	Gidsholmsgård	451	1927 M.S	uthus	4	6952	*5
N.Åsbo	Riseberga	Storaryd	287:9-10	ev. 1924 M.S	uthus	2	7237	
N. Åsbo	Tostarp	Ryggåsstuga	1267:1-7	1932 A.N	boning	3	7243	
Onsjö	Annelöv	Anelöv 21	2147:1-0		boning	3	7335	
Onsjö	Hallaröd	Tockarp	1270:1-0	1932 H.Z	boning	3	7361	
Onsjö	Hallaröd	Tockarp	1270:1-0	1932 H.Z	boning	3	7361	
Onsjö	Kjell-Nöbbelöv	Kjell-Nöbbelöv Prästgård	1100	1939 H.O	boning	3	7365	
Onsjö	Kjell-Nöbbelöv	Kjell-Nöbbelöv Prästgård	1100	1939 H.O	boning/uthus	3	7370	
Onsjö	Stenhags	Kyrkogatehuset n. 3	2062a	1970 S.F	boning	3	7381	
Onsjö	Stenhags	Emnaröd	3090	?	boning	3	7391	
Onsjö	V. Strö	V. Strö nr. 189	1271:3-4	1932 A.N	boning	4	7398	
Onsjö	Arrie	Arrie 18-20	1273:4-5	1932 A.N	uthus	4	7404	
Oxie	Mellangrevie	Mellangrevie nr.7	1281:3-4	1932 A.N	boning	1	7441	
Oxie	Mellangrevie	Mellangrevie nr.7	1281:05:00	1932 A.N	boning	3	7444	
Oxie	Svedala	Dellstorp	10740	1911 A.S	boning	3	7448	
Oxie	Svedala	Dellstorp	10740	1911 A.S	boning	3	7448	
Oxie	Svedala	Dellstorp	10740	1911 A.S	boning	3	7448	
Oxie	V. Ingelstad	V. Ingelstad	9175	?	boning	3	7449.1 1	
Oxie	Svedala	Ripagården	450	1923 B.E	uthus	1	7456	
Oxie	Svedala	Ripagården	450	1923 B.E	uthus	1	7456	
Oxie	Svedala	Ripagården	450	1923 B.E	boning	3	7462	
Oxie	Svedala	Ripagården	450	1923 B.E	boning	3	7462	
Oxie	Svedala	Lilla sal	2811	1928	uthus	1	7467	

Bilaga 3 Index
gårdsarkivet och b -arkivet

Oxie	Särslöv	Ola Jönssons gård	1734	1890 J.H	boning	3	7477
Oxie	S. Åkarp	V. Grevie nr. 3	1282	1932 A.N	boning	3	7487
Oxie	S. Åkarp	V. Grevie nr. 3	1282	1932 A.N	boning	3	7488
Skytts	Gislöv	Gislöv nr. 14	750	1933 I.I	boning	3	7495
Skytts	Gislöv	Gislöv nr. 14	750	1933 I.I	boning	3	7495
Skytts	Hammarslöv	Axatorp	4823	1963 M-B.G	boning	3	7512
Skytts	Hammarslöv	Axatorp	4823	1963 M-B.G	boning	3	7513
Skytts	St. Slågarp	St. Slågarp nr. 11, 16	1287	1932 A.N	boning	3	7556
Skytts	St. Slågarp	St. Slågarp nr. 11, 16	1287	1932 A.N	boning	3	7556
Skytts	St. Slågarp	Rusthålaregården nr. 11, 16	2133	1932 A.N	boning	3	7562
Skytts	St. Slågarp	Rusthålaregården nr. 11, 16	2133	1932 A.N	boning	3	7562
Skytts	Vellinge	Vellinge kv. Siken	2529	1969	boning	3	7566
Skytts	V. Hoby	V. Hoby nr. 4	1304:5-6	1932 A.N	uthus	1	7567
Skytts	Stävie	Gavelhus å nr. 4	1996	1952 B-A. P	boning	5	7568
Skytts	Stävie	Stävie nr. 13	1994	1952 B-A. P	boning	3	7569
Skytts	Stävie	Stävie nr. 13	1994	1952 B-A. P	boning	3	7569
Skytts	St. Peters kloster	Värpinge nr. 8, gamlegård	484	1929 I.I	uthus	5	7570
Skytts	Lunds landsförs.	Kjällby nr. 1	303:1-0	1926 G.G	boning	3	7600
Skytts	Lunds landsförs.	Kjällby nr. 1	303:1-0	1926 G.G	uthus	1	7601
Skytts	Lackalänga	Lackalängan nr. 22	1990	1952 B-A. P	uthus	1	7602
Skytts	Fjellie	Önnerup nr. 10	1106:2-6	1939 G.H	boning	3	7614
Skytts	Fjellie	Prästgården	1482	1929 A.N	boning	5	7618
Skytts	Fjellie	Prästgården	1482	1929 A.N	uthus	1	7620
Skytts	Fjellie	Fjellie nr. 20	2261:1-13	1954 G.E	boning	3	7624
Torna	Bläntarp	Bläntarp nr. 10	1292:1-2	1932 A.N	boning	3	7625
Torna	Everlöv	Everlöv nr. 5 Prästgård	1097	?	boning	3	7626
Torna	Everlöv	Everlöv nr. 3 Gästgivargård	1428	1932 A.N	boning	3	7697
Vemmenhög	Börninge	Hjularp nr. 1	1309:1-2	1932 A.N	boning/uthus	2	7698
Vemmenhög	Börninge	Gård vid vägkorset	1313:1-0	1932 A.N	uthus	1	7700

Bilaga 3 Index
gårdsarkivet och b -arkivet

Vemmenhög	Gärdslov	Näsbyholm	2515:3-0	?	boning	3	7705	
Vemmenhög	Svenstorp	Lindby nr.9	1393:3-4	1941 A.S	boning	3	7742	
Vemmenhög	Äspö	Prästgården	504	1930 A.N	uthus	2	7743	
Vemmenhög	Äspö	Prästgården	504	1930 A.N	uthus	2	7744	
Vemmenhög	Äspö	Prästgården	504	1930 A.N	uthus	2	7758	
Vemmenhög	Äspö	Prästgården	504	1930 A.N	boning	3	7774	
Vemmenhög	Ö. Klagstorp	Vallby nr. 6	706	1931 A.N	boning	3	7775	
Vemmenhög	Ö. Klagstorp	Vallby nr. 6	706	1931 A.N	boning	3	7777	
Vemmenhög	Ö. Klagstorp	Vallby nr. 9	707	1931 A.N	uthus	5	7794	
Vemmenhög	Ö. Vemmenhög	Lindby nr. 14-15	708	1931 A.N	boning	3	7795	
Villands	Fjälkestad	Torseke nr. 5	1316	1932 A.N	boning/uthus	3	7796	
Villands	Gualöv	Gualöv nr. 20	712	1931 A.N	uthus	2	7806	
Villands	Gualöv	Gualöv nr. 20	712	1931 A.N	uthus	2	7808	
Villands	Gualöv	Gualöv nr. 20	712	1931 A.N	boning	4	7810	
Villands	Rinkaby	Rinkaby nr. 18	5370	1923 B.E	boning	4	7819	
Villands	Trolle-ljungby	Venneberga	513	Sigfrid	boning	2	7820	
Villands	Åhus	Yngsjö nr.14	1320:1-2	1932 A.N	boning	3	7997	
Villands	Åhus	Yngsjö nr.14	1320:1-2	1932 A.N	boning	3	7998	
Villands	Åhus	Yngsjö nr.14	1320:1-2	1932 A.N	boning	3	7999	
Villands	Åhus	Yngsjö nr.14	1320:1-2	1932 A.N	boning	3	7999	
Ö. Göinge	Knislinge	Prästarrendegården	1334:1-3	1932 A.N	uthus	1	8000	

Bilaga 3 Index

gårdsarkivet och b -arkivet

Folklivarkivet i Lund. Kategori R:a taktäckning, b-arkivet			B nr,	År, fotograf	Byggnad	Typ	Foto nr.	Övrigt
Frosta	Gårdstånga	Nygård	28446	1949 H.O	?	1	5623	
Ingelstad	Ingelstorp	Gamla Klockaregården	20085	1957	boning	3	5625	
Albo	Ravlunda	Ravlundagården	25760			2	5677	Fataburen 1914:4, s. 27
Villands	Ivetofta	Allapsgård	15.090	S.S 1947	uthus	2	5617	
Danmark	Laaland	Hellinge	G 632	Å. Cambell	uthus	4	5679	
Danmark	Fyn		G 634 69	Å. Cambell	boning	4	5682	*4